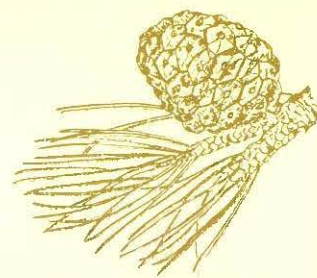
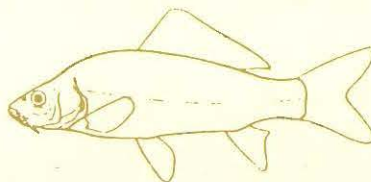
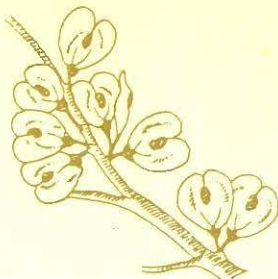


Olesa de Montserrat Itineraris de Natura

M. Cristina Pujol i Matas
Frederic Tarragó i Zuñeda



ice
.....

Institut de Ciències de l'Educació
UNIVERSITAT DE BARCELONA



Ajuntament
d'Olesa de Montserrat
Baix Llobregat. Barcelona

*Olesa de Montserrat
Itineraris de Natura*

Olesa de Montserrat Itineraris de Natura

*M. Cristina Pujol i Matas
Frederic Tarragó i Zuñeda*

ice
.....

Institut de Ciències de l'Educació
UNIVERSITAT DE BARCELONA



Ajuntament
d'Olesa de Montserrat
Baix Llobregat. Barcelona

Col.lecció Pau Vila, núm. 11

Agraïm a tots els que ens han ajudat amb la seva col.laboració i estímul en la realització d'aquests itineraris.

Olesa de Montserrat, novembre de 1993

Primera edició, 1993

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, compresos la reprografia i el tractament informàtic, i la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec públic, resta rigorosament prohibida sense l'autorització escrita dels titulars del *Copyright*, i estarà sotmesa a les sancions establertes a la Llei.

- © M.Cristina Pujol i Matas
Frederic Tarragó i Zuñeda
- © Ajuntament d'Olesa de Montserrat
- © ICE UB
Institut de Ciències de l'Educació
Universitat de Barcelona
Col.lecció Pau Vila, núm. 11

Producció: PPU
Promociones y Publicaciones Universitarias, S.A.
Marqués de Campo Sagrado, 16.08015 Barcelona

ISBN: 84-477-0275-8
D.L.: L-1586-1993

Imprimeix: Poblagràfic, S.A. Av.de l'Estació s/n.
25500-La Pobla de Segur (Lleida).

ÍNDIX

INTRODUCCIÓ	9
PRESENTACIÓ	11
DOSSIER INFORMATIU	15
Situació geogràfica i climatològica d'Olesa de Montserrat	17
El paisatge	19
ESTUDI DEL RIU LLOBREGAT	21
Descripció i característiques generals	21
Aprofitament	22
Contaminació	23
El riu Llobregat al seu pas pel terme	27
Característiques del terreny	27
Aprofitament.....	27
Estudi de la vegetació	28
Estudi de la fauna	35
Intervenció de l'home	41
ESTUDI DELS BOSCOS	43
Tipus de bosc dins del terme	44
Característiques del terreny ocupat pel bosc	44
El bosc del Gavatx	47
Estudi de la vegetació i de la fauna	47
Intervenció de l'home.....	60
La roureda de les Valis	62
Estudi de la vegetació i de la fauna	62

L'Obaga del Mestres	70
Estudi de la vegetació i de la fauna	70
APLICACIONS DIDÀCTIQUES	77
Itinerari del riu	79
Itinerari del bosc del Gavatx	91
Itinerari de la roureda	101
Itinerari de l'alzinar	111
BIBLIOGRAFIA	121

INTRODUCCIÓ

Els itineraris de Natura han anat sorgint durant els darrers anys en un intent d'aproximar l'home al coneixement de la mateixa. Durant molts anys, l'home enlluernat pel progrés ha cregut poder dominar-la, fer-la servir pels seus interessos egoistes, oblidant que ell mateix forma també una part d'aquesta Natura i que si per un mal ús, trenca el necessari equilibri del medi, pot patir-ne greus conseqüències.

Nosaltres també hem volgut contribuir en aquesta aproximació, i pensant que és ja a l'escola on el nen ha d'aprendre a conèixer-la i estimar-la, hem cregut convenient de realitzar aquests itineraris de Natura confeccionant un material didàctic que faciliti als mestres l'ensenyament del nostre entorn, mitjançant el contacte directe amb el medi que ens envolta, potenciant, al ensems, un treball d'investigació fora de l'escola, i acostumant als nens a un treball científic i actiu que desperti en ells la capacitat d'observació i recerca.

Els itineraris que es descriuen en aquest treball permetran conèixer l'entorn d'Olesa i acomplir l'objectiu didàctic pretès, això no obstant pensem que cada mestre ha de modificar aquells aspectes que cregui més convenients per adaptar-los a les característiques particulars del seu grup classe. També podien servir de punt de partida a futurs treballs especialitzats i més profunds que es vulguin portar a terme.

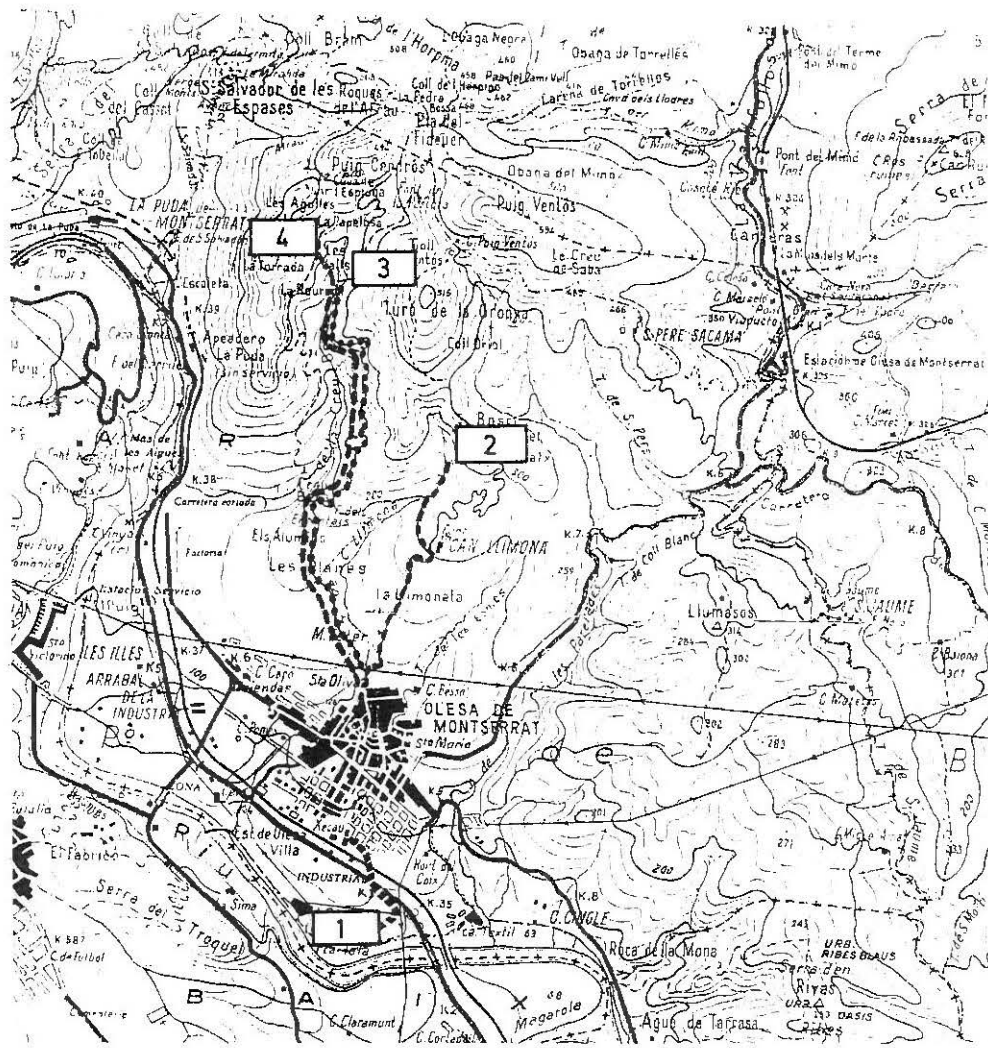
Si en finalitzar els itineraris hem passat unes hores agradables de contacte amb la Natura, si hem ajudat a conèixer i estimar una mica més l'entorn d'Olesa, ens donarem per ben satisfets.

PRESENTACIÓ

Per tal de facilitar un bon coneixement del medi natural del terme, hem confeccionat quatre itineraris per llocs representatius dels diversos entorns naturals d'Olesa.

Així doncs, hem cregut convenient que el primer itinerari fos el del riu a l'Areny del Molí. El segon itinerari correspon al Bosc del Gavatx com exponent del bosc d'alzina envaït per pi blanc. El tercer a la roureda de Les Valls, clar exemple del bosc de roures. I finalment, un itinerari a l'Obaga del Mestre, representatiu del bosc autòcton d'alzines força ben conservat.

Hem dividit el treball en dues parts. La primera consta d'un dossier informatiu dirigit al mestre, on es detallen aspectes generals i específics de cada itinerari a tractar. La segona part és l'aplicació didàctica per a la realització de cada itinerari pensada per a nens i nenes de Cicle Mitjà, amb unes orientacions dirigides al mestre i una part amb el treball a realitzar per l'alumne.



ITINERARIS

- 1—ARENY DEL MOLÍ
- 2—BOSC DEL GAVATX
- 3—LA ROUREDA DE LES VALLS
- 4—AGULLES DEL PETINTO

DOSSIER INFORMATIU

Nota.- Els dibuixos de la flora i fauna dels itineraris han estat tretts dels llibres de la bibliografia que trobareu marcats amb.*

SITUACIÓ GEOGRÀFICA I CLIMATOLÒGICA D'OLESA DE MONTSERRAT

El terme municipal d'Olesa de Montserrat d'una extensió de 16,75 Km² és situat a la capçalera de la comarca del Baix Llobregat. Els seus límits geogràfics són: a llevant la comarca del Vallès Occidental. El riu Llobregat fa de partió a ponent i a migdia, amb el municipi d'Esparraguera, des del torrent de Sant Salvador, a l'antic balneari de la Puda de Montserrat, a la sortida del congost del Cairat fins a la roca de la Mona, a migdia coincideix també amb el terme d'Abrera; el límit meridional segueix després per la riera de la Mona fins el coll de les Barones, i pel torrent de Sant Jaume a llevant, confronta amb Viladecavalls. Seguint torrent de Sant Jaume arribem fins a can Marcetó, abans Mas Bartrolines; aquí el terrenal s'enfila per la Carena de Puigventós, on es troba el punt més alt del nostre terme (594 m. d'altitud) Creu de Saba.

Altres elevacions, pertanyents totes a la Serralada Prelitoral, que accidenta el terme a tramuntana i a llevant, són el turó de la Gronya (515 m.), i les agulles del Petintó (441 m.).

Aquest sistema muntanyós origina diversos torrents i rieres que desguassen al Llobregat essent els principals, el torrent de la Creu de Beca, la riera de Can Llimona (o d'Oromir) i la de les Comes, (aquestes dues travessen la vila), el torrent de Coll Blanc, forma el de les Parellades, el de més llarg recorregut; el de Sant Pere, per les Ribes Blaves, conflueix amb la Riera de Sant Jaume, que, a través del torrent del Gaià, és tributària del Llobregat. Les aigües subterrànies d'aquests torrents han originat un gran nombre de fonts, com la d'en Roure, la de Can Soler, la de Can Carreras i les fonts de la Plaça.

Per parlar de climatologia, prendrem com a referència la climatologia de la muntanya de Puigventós situada al nord del terme i també al nord de la comarca del Baix Llobregat.

El clima d'aquesta muntanya així com el de tots els cims del terme que com ja hem dit pertanyen a la serralada Prelitoral, és difícil de definir ja que no existeix estació climatològica, essent la més pròxima la del Monestir de Montserrat.

HIVERN	PRIMAVERA	ESTIU	TARDOR
6,4°	12,4°	9,5°	12,6°

La mitja anual és de 12,7°. Les isoterms d'agost oscil·len entre els 20° i 25°, les isoterms de febrer són al voltant dels 5°. Totes aquestes temperatures són aproximades.

ESTUDI DEL RIU LLOBREGAT

Dels quatre ecosistemes estudiats en aquest treball, és l'itinerari del riu el més malmès per la intervenció de l'home. La degradació d'aquest medi és tan greu que dia rera dia se n'observen els efectes. Algunes espècies tant de flora com de fauna descrites en el present treball si bé podríem trobar-les, mesos enrera quan vàrem començar l'estudi, avui ja han desaparegut i poques en deuran quedar quan l'hàgim finalitzat.

És molt possible que quan hom realitzi l'itinerari no hi trobi alguna de les espècies que hem detallat, trobarem marcades amb un asterisc les espècies que actualment ja han desaparegut.

DESCRIPCIÓ I CARACTERÍSTIQUES GENERALS

El nom del riu prové del llatí *Rubricatus ruber* (roig) degut al color de les seves aigües. Neix en fortes ressurgències en calcàries paleozoiques a la Pleta Roja de Casteller de N'Hug (Berguedà) a 1.285 m. d'altitud.

És el riu de més extensió de conca hidrogràfica, encara que el Ter el supera en cabal. Travessa successivament el solc pre-pirinenc, l'encavalcament de l'alt Berguedà, la serralada Prelitoral amb les muntanyes de Montserrat (1224 m.), el Cairat (386 m.), Sant Salvador de les Espases (516 m.) encaixant-se en el congost del Cairat. Travessa la Depressió Pre-litoral en la qual les dues comarques que formen la seva part central, el Vallès i el Penedès, resten

separades per l'estreta llengua de terres rebaixades per l'erosió i que s'integren en el Baix Llobregat.

La serralada Litoral la travessa a Martorell pel Congost que és de tipus epigènic, és a dir es desenvolupà horitzontalment damunt d'una cobertura de sediments antics que recobrien el sòcol i el riu s'encaixà progressivament. La cobertora discordant fou d'edat pliocènica i el basament el sòcol paleozoic.

Segueix el riu per la falla que determina el seu curs inferior per les terres baixes del litoral eixamplant-se en el delta del Llobregat que té uns 90 Km², on desemboca a la mar Mediterrània al Prat de Llobregat (Baix Llobregat).

Els seus afluents més importants són riera de Saldes, el Balsareny, riera de Merola i sobretot el Cardoner i l'Anoia a la dreta. Les rieres de Merlès, Gavarresa, Calders, l'Arija, Mura i la riera de Rubí a l'esquerra.

El seu règim d'aigües altres molt sostingudes a la primavera amb màxim de maig i unes altres de tardorals més variables amb un màxim d'octubre i novembre, solen provocar riudes i inundacions.

El cabal minva al gener degut a la retenció nival de la capçalera i a l'agost a conseqüència de l'eixut estival. Últimament, l'embassament de la Baells ha permès de regular el cabal més adequadament.

Els boscos de la seva vora, que anaren desapareixent a conseqüència de la tala progressiva de la qual foren objecte, eren una garantia per frenar les crescudes imprevistes del Llobregat que han originat greus inundacions.

Entre les grans riudes que es recorden destaquen les dels anys 1579, 1617, 1842, 1898. A l'octubre del 1907 el Llobregat envai en el delta les poblacions del Prat, Cornellà i altres.

APROFITAMENT

El seu cabal que a Guardiola de Berguedà és de 4 m³/s, de 17 m³/s a Castellbell i 22,5 m³/s a Martorell, minva tot seguit per la sanguina de la qual és objecte.

El Llobregat abasteix totes les poblacions i indústries del seu curs així com també Barcelona a través de les instal·lacions de Sant Joan Despí on s'extreuen 2950 l/seg. i són tractats per tal de fer-los aptes pel consum urbà.

Del Llobregat parteixen tres canals de regadiu molt importants, el de Balsareny 1000 l/seg que rega 1200 Ha, el de l'Infanta Carlota a Pallejà 3315 l/seg, i el Canal de la Dreta a Sant Vicenç dels Horts.

CONTAMINACIÓ

L'aprofitament industrial del riu així com l'abocada del clavegueram urbà ha originat una greu contaminació a les seves aigües.

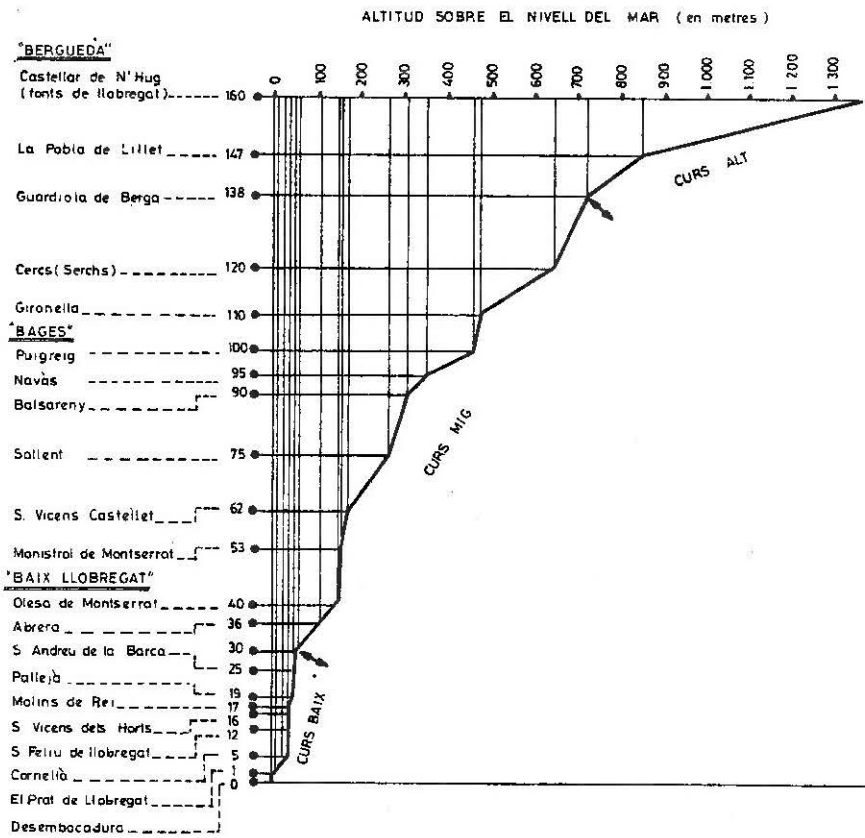
Són la riera de Rubí portadora dels abocaments de la zona industrial del Vallès, i el riu Anoia amb tots els residus de les indústries de la pell d'Igualada, qui contribueixen en gran manera a l'alt índex de contaminació del Llobregat, juntament amb els abocaments residuals de les mines de sal i potassa de Cardona.

Últimament la riera de Rubí ha estat desviada cap al canal de rec de l'Infanta per tal de paliar els seus efectes negatius.

Restes de detergents, pesticides i tot tipus de productes químics, es troben a les aigües del Llobregat. *

* Dades extretes de la societat d'aigües de Barcelona, SA.

GRÀFIC DEL CURS DEL RIU LLOBREGAT



LONGITUD DEL RIU LLOBREGAT = 140 Kilometres

DISTÀNCIA DES DEL NAIXEMENT FINS A LA DESEMBOCADURA 160 Kilometres (per carretera)

Longitud del Riu Llobregat: 140 kilòmetres
 Distància des del naixement fins a la desembocadura: 160
 kilòmetres (per carretera)

EL RIU LLOBREGAT AL SEU PAS PEL TERME

Característiques del terreny

El tram del riu que passa pel terme correspon al curs mig del riu. El Llobregat travessa la depressió pre-litoral flanquejada per dues falles paral·leles. Aquests terrenys que pertanyen a una depressió terciària formada d'argiles, saulons, margues i conglomerats, han estat recoberts posteriorment per sediments terrosos, que actualment han donat lloc, en anar encaixant-se el riu, a unes terrasses graonades.

És fàcil observar la terrassa que hom té davant al cantó d'Esparraguera, on els materials sorrencs i argilosos s'observen perfectament.

Tal com hem dit, el riu es troba en el seu curs mig, per tant la gran erosió que produïa en el curs alt ha deixat pas a la sedimentació de materials, encara que al mateix temps té lloc un arrossegament de materials més lleugers (es va encaixonant originant les terrasses).

Grans quantitats de còdols de diverses mides i procedència es troben a la vora del riu; no hi ha, no obstant, extracció d'àrids (sorres i graves), almenys importants, dins el terme. Si en canvi es troben explotacions d'àrids prop del nostre itinerari al terme d'Esparraguera.

Aprofitament

Olesa, al igual que totes les altres poblacions del recorregut del riu, aprofita l'aigua del Llobregat no tan sols industrialment sinó també pel consum de la població; així doncs en el Mas de les Aigües, la Comunitat Minera Olesanesa extreu 4000 m³ diaris de promig i a fi de fer aquesta aigua apta pel consum, hi disposa d'una depuradora on es tracten 300 m³/h*.

A més de la Comunitat Minera quasi totes les indústries a prop del riu tenen els seus propis pous d'extracció.

Però no és aquest l'únic profit que en treiem del Llobregat, sinó que al mateix temps hi aboquem tota la xarxa de clavegueres del municipi, a més de tots els residus industrials de les empreses del terme.

La contaminació de Llobregat al seu pas pel terme és més o menys la mateixa que hem esmentat en parlar del riu en general, exceptuant la produïda per l'afluent Anoia que hi desguassa en Martorell.

** Dades facilitades per la Comunitat Minera Olesanesa..*

ESTUDI DE LA VEGETACIÓ

Resseguint els cursos d'aigua, es disposa quasi sempre d'una cinta de vegetació particularment higròfila, que a les zones forestals pren el caràcter de bosc de ribera. En definitiva podem parlar de l'existència a les aigües corrents o estanyades o a llurs ribes, de plantes més o menys higròfiles, compatibles amb el clima general imperant a la terra baixa mediterrània. Aquestes plantes s'agrupen en comunitats prou definides que poden tenir el caràcter de permanent, moltes d'aquestes plantes, sobretot en el cas de les comunitats de ribera, arrelades en terra ferma, constitueixen penetracions eurosiberianes, país mediterrani endins, abunden els caducifolis i les herbes de fulla grossa i tendra.

Les comunitats que segueixen representen una tria de les més típiques d'aquest grup i que podem trobar en l'itinerari que tractem.

LES ALBEREDES

Arran mateix dels cursos d'aigua de la plana mediterrània es fa l'albereda, típica del nostre país, l'albereda litoral o albereda en vinca.

Les dues espècies que caracteritzen de forma més acusada l'albereda litoral són l'àlber i la vinca.

ESTRAT ARBORI

Altura 10-20 m.

Recobriment 75-100 %

Composició Àlber (*Populus alba*)
Freixe de fulla estreta (*Fraxinus oxycarpa*).

ESTRAT ARBUSTIU I LIANOIDE

Altura 1-2 m.

Recobriment 25-50 %

Composició Roldor (*Coriaria myrtifolia*).

ESTRAT HERBACI I LIANOIDE

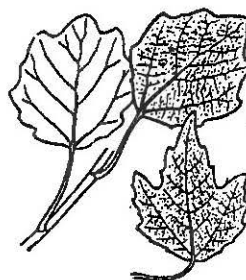
Altura 0,2-0,5 m.

Recobriment 75-70 %

Composició Vinca (*Vinca difformis*)
Vidalba (*Clematis vitalba*).

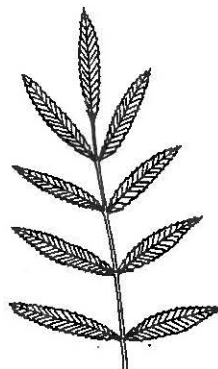
ALBER (POPULUS ALBA)

Arbre força alt, d'uns vint-i-cinc metres o més; capçada ampla i irregular; escorça dels troncs joves llisa i blanca promptament amb algunes bandes transversals fosques; borrons peluts, no enganxosos. Fulles blanques més o menys peludes a la cara inferior; limbe arrodonit una mica ovat, o profundament dividit, fent 3 a 5 lòbuls grans; pecíol cilíndric. Sinònims: alba, arbre blanc.



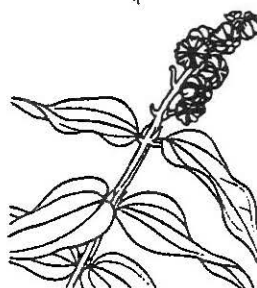
FREIXE DE FULLA PETITA (FRAXINUS OXYCARPA)

Borrons ovoides (no rabassuts), amb les esquames de color brunenc i recobertes de pèls enrogits. Fulles en general amb 5 a 9 folíols mancaats de pecíol, amb la base de la làmina tocant el nervi principal de la fulla; dents dels folíols torçades cap enfora, deixant entrants bastant amples i corbats. Flors brunenques, menudes, sense calze ni corolla, agrupades formant ramells, d'aparició anterior al creixement de les fulles.



ROLDOR (CORIARIA MYRTIFOLIA)

Arbust d'uns 2-3 m. d'alçària. Fulles en general oposades; ovades o lanceolades, i enteres; cadascuna amb 3 nervis principals. Flors verdoses, no gens vistoses. Fruits sucosos, negres i lluents a la maduresa; metzinosos fins al punt d'oferir la mort a qui en menja per confusió amb les móres de l'esbarzer. Florida: abril a juliol; fructificació: agost i setembre.



VIDALBA (CLEMATIS VITALBA)

Liana que pot arribar a uns 15 a 20 m. de llargada; s'arrapa a les plantes veïnes per mitjà de les fulles. Fulles compostes; cadascuna amb 5-7 folíols de més de 3 cm d'amplada, ovats i aguts, en general dentats i amb la base de la làmina lleugerament en forma de cor. Flors blanques, agrupades fent grans ramells a penes olorosos; poncelles arrodonides, obtuses i recobertes de pèls fins. Florida: maig a juliol, fructificació: setembre i octubre. Sinònims: ridorta.



L'OMEDA

Les omedes no són gaire exigents quant a humitat freàtica, se situen al llarg dels rius o rierols, però no pas en contacte immediat, normalment veïnes de les alberedes. No és rar trobar-hi introduïts robines (Robina pseudo-

acacia) i altres arbres caducifolis.

Es tracta d'un bosc típic prou dens i força alt, completament dominat per l'om.

ESTRAT ARBORI

Altura 10-20 m.

Recobriment 75-100 %

Composició Om (*Ulmus minor*)

ESTRAT ARBUSTIU I LIANOIDE

Altura 1-2 m.

Recobriment 50-80 %

Composició Arç blanc (*Crataegus monogyna*)
Sanguinyol (*Cornus Sanguinea*)

ESTRAT HERBACI

Altura 0,2-0,5 m.

Recobriment 50-80 %

Composició Mill grua (*Lithospermum purpureocaeruleum*)
Lleterassa de bosc (*Euphorbia dendroides*)

OM (ULMUS MINOR)

Arbre força alt, que pot arribar a uns trenta metres; capçada densa; branques joves i borrons més o menys llisos i lluent; branquillons i fulles disposats en dos rengles. Fulles d'extrem agut, asimètriques, ovades caduques i doblement dentades, amb dents en general obtuses, les més grans retallades per les petites; limbe d'uns 6 a 8 cm de llargada; pecíol d'uns 7 a 10 mm; cara superior del limbe (en les fulles ben desenvolupades) completament llisa (o gairebé); nervis força rectes i paral·lels. Flors menudes, verdoses d'aparició anterior al creixement de les fulles. Fruit petit, amb una ala de forma ovada a tot l'entorn de la grana; grana situada vers la part ampla del fruit. Florida: de febrer a abril; fructificació: maig.



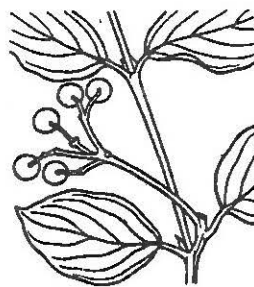
LLETERASSA DE BOSC (EUPHORBIA DENDROIDES)

Arbust d'1-2 m d'alçària. Tota la planta treu un suc blanc, d'aspecte lletós, per les ferides. Fulles en general lanceolades, d'uns 3 cm de llargada; molt juntes, enteres i esparses. Flors menudes i no gens vistoses; posades dins de petits receptacles en forma de copa; i aquests situats al capdamunt de 5-8 radis que arrenquen de l'extrem d'una branca. D'aquests receptacles, un cop passada la floració, en penjarà el fruit, aixecat i tret enfora per un peduncle. Fruit compost de 3 peces, cadascuna amb una llavor. Florida: abril a juny; el mateix juny comença a fructificar. Sinònims: lleterassa arbòria.



SANGUINYOL (CORNUS SANGUINEA)

Arbust d'1-4 m d'alçària. Fulles blanques, caduques, que s'enrogeixen i cauen a la tardor; oposades; limbe el·líptic, sobtadament acabat en punta curta; marge de limbe enter; nervis secundaris arquejats i paral·lels. Flors blanques, agrupades fent ramells al capdamunt de les branques. Fruit petit, de poc menys de la grandària d'un pèsol, negre a la maduresa. Florida: maig i juny; fructificació: setembre i octubre.



ARÇ BLANC (CRATAEGUS MONOGYNA)

Limbe de la fulla profundament dividit, amb 3-7 lòbuls; flors blanques o rosades; fruit vermell. Arbre baix, força comú; sovint en estrat arbustiu.



LES SALZEDES

Una munió de diverses espècies de salzes colonitzen els terrenys codolosos o sorrencs trasbalsats per les riades, llur atapeït bracam permet que arribada la revinguda, l'aigua s'escoli sense dificultats, si l'empenta és esmorteïda. Però si l'embant és molt fort el bosquetó pot ser arrabassat i endut pel corrent.

En el nostre itinerari pocs són els exemplars que ens queden d'aquestes salzedes; és a la banda d'Esparraguera que hom pot observar arran d'aigua algun exemplar. Al cantó del moll hem contabilitzat només un parell de salzes.

SALZE (SALIX ALBA)

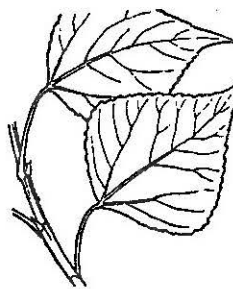
Arbre d'uns deu a quinze metres d'alçària; tronc dret i capçada ampla, més o menys irregular; sovint, a causa del sistema d'explotació, fa un tronc curt i rabassut, més ample a la part superior, d'on parteixen gran nombre de branques poc o molt peludes i força llargues i flexibles: els vímets. Fulles lanceolades, de punta estreta i estirada, finament dentades i amb un revestiment de pèls sedosos, molt fins, a tota la cara inferior; limbe de menys de 8 cm i pecíol de menys d'1 cm de llargada. Sinònims: saule.



Altres arbres que hi podem trobar introduïts per l'home i que s'han arribat a naturalitzar són: els pollancre, les acàcies falses, les moreres i també algun exemplar de pi.

POLLANCRE (*POPULUS NIGRA*)

Arbre alt, amb les branques esteses i la capçada bastant ampla, o bé amb les branques acostades al tronc i la capçada estretida en forma de xiprer, borrons sense pèls, recoberts d'un vernís resinós i enganxosos, amb la punta corbada enfora. Fulles sense pèls, verdes i llents a ambdues cares; limbe rombald (o de forma variable entre ovada i triangular), dentat; peciol una mica aixafat. Sinònims: clop, poll, pollanc, xop.



ACACIES FALSES (*ROBINIA PSEUDO-ACACIA*)

Arbre de capçada bastant densa i de branques en general espinoses. Fulles compostes, cadascuna amb 11 a 25 foliols obtusos. Flors blanques, grosses, d'uns 2 cm., oloroses, nombroses i agrupades formant raïms espessos i penjants. Fruit en tavella; madura a la tardor i ordinàriament persisteix tot l'hivern al ramatge. La florida esclata d'abril a juny. Sinònims: acàcia. La seva fusta és objecte d'una explotació important.



MORERA (*MORUS ALBA*)

Arbret poc alt. Fulles d'un verd clar, sense pèls o molt poc peludes i només a les enforcadures dels nervis, a la cara inferior; limbe ovat molt lleugerament i irregularment en forma de cor, asimètric (amb un costat més ample i més abaixat que l'altre), dentat, de vegades profundament dividit en lòbuls. Mores blanques (o rarament rosades o negroses), amb dues cuetes menudes a l'extrem de cada fruit; peduncle d'igual o de més llargada que el conjunt de la móra. Florida: abril i maig; fructificació: de juliol a setembre.



ELS CANYISSARS

Es tracta de comunitats formades per grans plantes herbàcies de port graminoide i junciforme arrelades en un substrat inundat.

Centenars de tiges llargues i primes d'hàbit fistulós, guarnides de fulles en forma de cinta i coronades arribat el moment per plomalls més o menys estarrufats, per sòlides inflorescències d'aspecte massís i cilíndric en d'altres casos.

Canyissar comú (*Typha - Schoenoplectetum glauci*). Estrat fistulós i herbaci

Altura: 1,5 - 2,5 m. (sobre el nivell de l'aigua)
0,1 - 0,5 m. (sota el nivell de l'aigua)

Recobriment: 90-100 %

Composició: canyís (*Phragmites australis*)
boga (*Typha angustifolia*)
jonca d'estany (*Schoenoplectus lacustris*)
lliri groc (*Iris pseudacorus*)
espunydera de marjal (*Galium palustre*)
dolceta (*Samolus Valerandi*)
plantatge d'aigua (*Alisma plantago-aquatica*)

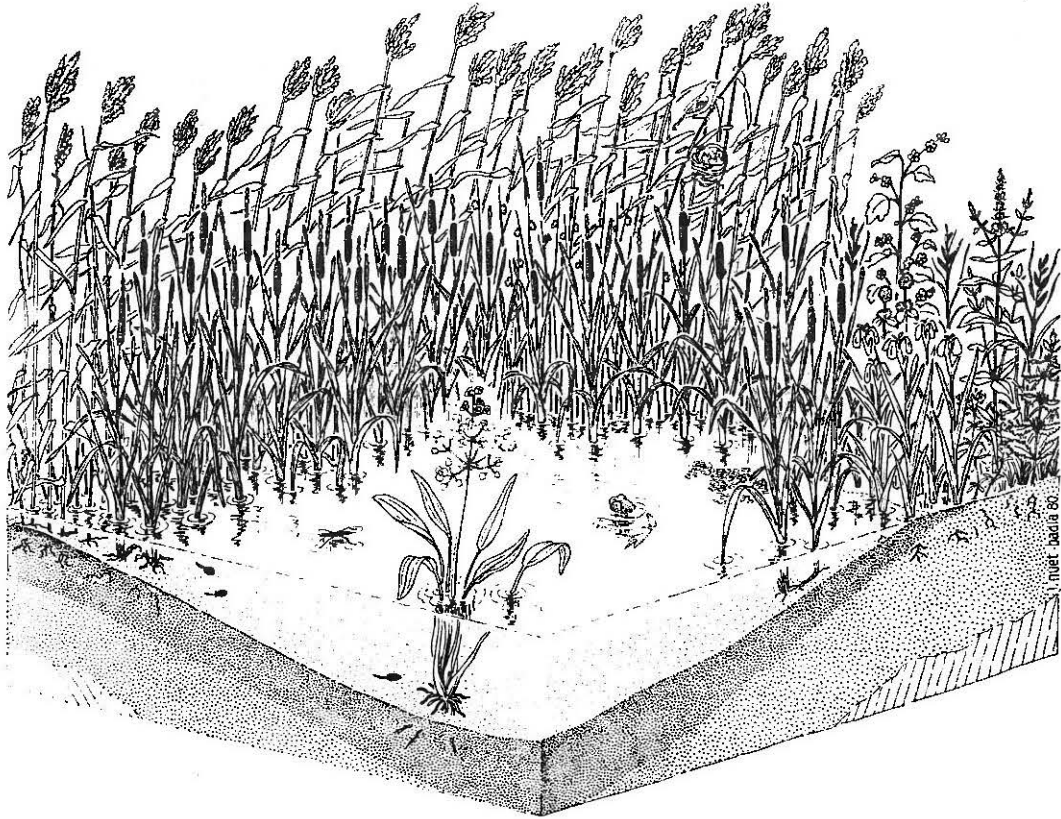
(Foto a la plana següent)



Un altre vegetal que hi trobarem és la canya molt semblant al canyís, però que si bé, aquest últim és natural del nostre país, la canya és un vegetal asiàtic que fa molts anys els pagesos van introduir, i s'ha arribat a naturalitzar.

EL BARDISSAR

Tota la vegetació que trobarem arran de canal correspon a la vegetació típica del bardissar i que hem descrit en parlar de la vegetació del torrent de Puigventós en l'itinerari de la roureda. Vegeu l'estrat arbustiu lianòide i herbaci descrits en pàgina 62.



BLOC ESQUEMÀTIC DEL CANYISSAR COMÚ (*Typha-Schoenoplectetum glauci*)

A destacar l'abundància i relativa zonificació de la boga i del canyís, així com la presència del plantatge d'aigua, en aigües ja obertes, i del llici groc, de la salicària, del malví, etc., en els sòls simplement amarats.

ESTUDI DE LA FAUNA

ELS PEIXOS

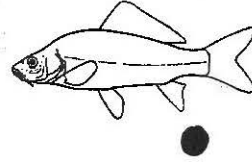
CARPA (CYPRINUS CARPIO)

És un peix que pertany a la família dels ciprínids. Té la boca grossa i amb quatre barballeres tàctils; la seva aleta dorsal és molt grossa. Pot arribar fins a un metre de longitud, i la seva existència natural oscil·la entre els 40-50 anys.

VIDA I COSTUM:

Reproducció de maig a juliol, els ous queden enganxats a les plantes en les aigües més tranquil·les.

El seu hàbitat és comú per tot el riu Llobregat.



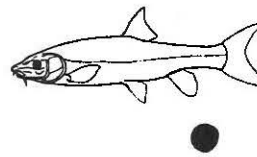
BARB (BARBUS BARBUS)

Aquest peix és més allargat que la carpa, d'un color gris-verdós. Té també barballeres. Per cuinar és més saborós que la carpa però té moltes espines.

VIDA I COSTUMS:

Semblants als de la carpa però preferentment en el curs baix del riu de corrent ràpida, amb el fons sorros.

Els seus ous són verinosos.



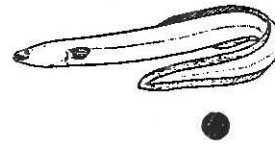
ANGUILLA (ANGUILLA ANGUILLA)

És un peix depredador, això vol dir que s'alimenta d'altres peixos. Té l'aleta correguda que comença sobre el dors i s'uneix amb la cua, és a dir (aleta caudal), que passa a unir-se amb l'aleta anal, en la part posterior del ventre. La pell està coberta per escates minúscules i un moc que fa que rellisca quan algú el vol oprimir.

VIDA I COSTUMS:

Viuen en tot el curs del riu. Pot arribar fins una llargada de 1,5 m. i 6 Kg de pes. Per desovar emigren sense menjar res fins al mar de «los sargazos», recorrent uns 5000 Km, allà moren després de fer la posta i fecundar-la. Les seves larves són transparents i fusiformes. Arriben fins a nosaltres ajudades pel corrent del golf després d'un viatge de tres anys.

És un peix molt apreciat en la gastronomia.



ELS AMFIBIS

Característiques principals

Els amfibis van ser els primers exploradors del mitjà terrestre, a partir d'ells un altre grup de vertebrats adquireix una total independència de l'aigua; es tracta dels rèptils.

Els amfibis tenen una particularitat, no han evolucionat des del seu remot origen, el mitjà aquàtic.

Els amfibis al igual que els ofidis, no tenen cap mecanisme fisiològic eficaç per regular la temperatura corporal, per això direm que són «poiquilotermos», això fa que la distribució geogràfica d'aquests animals sigui en àrees de climes temperats i càlids.

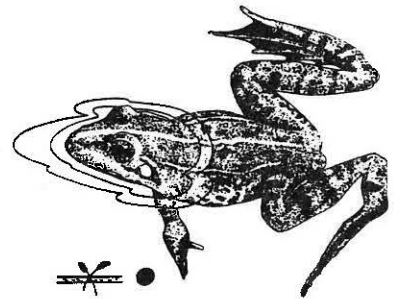
GRANOTA VERDA (RANA ESCULENTA)

És una granota molt comuna, arriba fins els 15 cm de longitud, la seva pell és relativament rugosa al tacte.

VIDA I COSTUMS:

Els seus sacs vocals s'inflen en el moment de la crida amorosa. És de costums aquàtics, hiverna a l'aigua en llocs on és bastant quieta. El seu dors és verd amb una banda vertebral d'un verd molt viu, les parts inferiors són clares.

Els petits cap-grossos de granota verda, així com tots els amfibis sense cua, són carnívors, menjant-se entre si.



GRIPAU COMÚ (BUFO BUFO)

És l'amfibi més gran de la nostra fauna, quasi 20 cm de longitud, essent la femella la més gran.

VIDA I COSTUMS:

El gripau comú es reproduïx en primavera, generalment és fidel any rera any al mateix lloc de cria.

La femella pot posar de 2000 a 7000 ous negres, en cordons de varis metres de longitud.

El seu hàbitat es troba en tot tipus de terrenys, sempre i quan hi hagi humitat.

La seva alimentació és essencialment insectívora, capturant sobretot escarbats. En ser molestat enlaira les potes de darrera, abaixa el cap i s'infla, per causar més por als seus possibles enemics.



ELS RÈPTILS

Sense dubte la més gran conquesta dels ofidis respecte als amfibis, és la posta d'ous de closca relativament dura que els aïlla de l'exterior. Gràcies a això, els rèptils han colonitzat llocs tan diversos de la vida animal com els deserts o zones properes al pol.

SARGANTANA IBÈRICA (PODARCIS HISPÀNICA)

És una petita sargantana d'uns 10 a 12 cm. El ventre el té d'un color blanc, al coll té un puntejat negre, sobretot als costats.

VIDA I COSTUMS:

La fecundació sol ser a la primavera. Es produeix mitjançant la fecundació interna, i durant la còpula el mascle agafa la femella mossegant-la.

El molts casos no hiverna, sobretot si el lloc on es troba és càlid. En el nostre terme no sol ser així degut al fred.



COLOBRA DE COLLAR (NATRIX NATRIX)

És una petita serp de poc més d'1 m, la femella és una mica més grossa.

Les parts ventrals són de color verd, amb algunes marques al costat de color negre. Per la part de sobre és d'un color verd oliva.

VIDA I COSTUMS:

És força abundant en les riberes i llocs humits. De costums diürns, menja granotes, gripaus, etc. Si és capturada, es fa la morta.

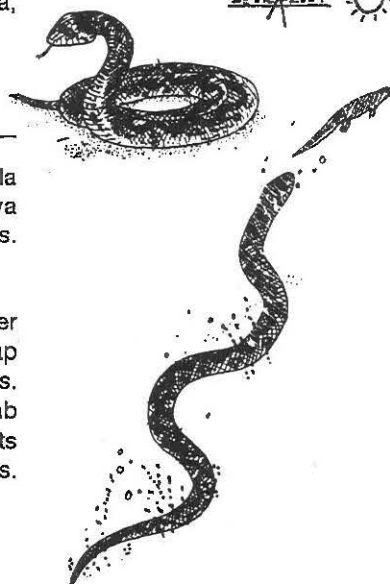


COLOBRA VIPERINA (NATRIX MAURA)

És la coneguda serp d'aigua, té una llargada d'uns 80 cm, la femella és també més grossa que el mascle i la seva pupila és rodona, el ventre blanc o tirant a vermellós.

VIDA I COSTUMS:

El seu comportament li ha donat el nom de viperina, en ser molestada. Triangulitza el cap, xiula i es llença amb força cap endavant imitant la forma d'atac que tenen els escurçons. El seu hàbitat es troba en cursos aquàtics, basses amb vegetació. Sempre es troba vora l'aigua o nedant. D'activitats diürnes; consumeix gran quantitat de gripaus, peixos i granotes.



ELS OCELLS

Els ocells són el grup d'animals que més ens crida l'atenció. En primer lloc, perquè en volar ens és més fàcil de poder-los observar, i en segon lloc, perquè volar és quelcom que alguna vegada tothom ha somniat; també ens criden l'atenció per la seva vistositat i colorit.

Els ocells són animals "homeotermus", és a dir, amb temperatura corporal constant, a diferència dels rèptils i els amfibis tractats anteriorment.

POLLA D'AIGUA (GALLINULA CHLOROPUS)

Aquest bonic ocell de plomatge fosc amb un traç blanc i les plomes de sota la cua també fosques, es caracteritza per la placa frontal vermella damunt el curt bec; les potes són verdoses.



VIDA I COSTUMS:

Té el seu hàbitat en els rius i estanys, solament s'aventura a sortir a pocs metres del canyar. El seu vol és generalment baix, xapotejant la superfície.



MERLA D'AIGUA (CINCLUS CINCLUS)

La merla d'aigua amida 18 cm i té el plomatge impermeabilitzat, dens i una mica greixós. La merla d'aigua i el blauet, són dos ocells molt diferents l'un de l'altre, malgrat que cerquen llur aliment a l'aigua.



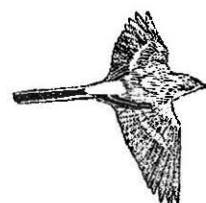
VIDA I COSTUMS:

És poc comú en el nostre terme. S'alimenta d'animals aquàtics que cerca tot capbussant-se i nedant per sota l'aigua. Podem afegir que sovint nia darrera els salts d'aigua.



CUERETA BLANCA VULGAR (MOTACILLA ALBA)

És de color blanc i negre amb les potes molt gracioses i la cua llarga. Amida 17,5 cm dels quals 9 corresponen a la cua. Hàbitat: camps cultivats, sempre a la vora de l'aigua.



VIDA I COSTUMS:

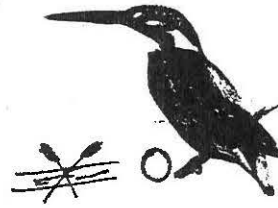
El niu, el situa en un forat a les roques, que construeix la femella. La seva dieta està composta principalment d'insectes (especialment dípteres), és a dir, petits insectes amb les peces bucals picadores o xucladores.

BLAUET (ALCEDO ATTHIS)

Rep els noms de «dormisso», «arner», i «martinet», és l'ocell més bellament acolorit de l'avifauna europea, juntament amb l'abellarol. Té les parts inferiors de color verd-blavós, el bec és llarg en forma de punyal, el cap gros, cos arrodonit i ales i cua curtes.

VIDA I COSTUMS:

Es veu sovint immòbil al costat de l'aigua, espiant des d'una branca o d'una pedra el pas d'un peix o d'un insecte aquàtic. Nia al fons d'un cau que excava als marges de les ribes. Hàbitat: rius, canals, llacs, etc. A l'hivern fins i tot a la costa, no és freqüent en aquest itinerari.



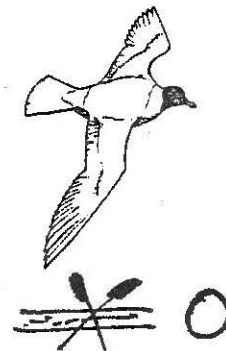
GAVINA CAPNEGRA (LARUS MELANOCEPHALUS)

Amida 40 cm i tant per la llargada com pel plomatge es pot confrondre amb la gavina vulgar. Aquests ocells són excel.lents voladors, neden molt bé, però no es capbussen. Al primer cop d'ull veurem que tenen la part inferior de color blanc i el mantell generalment grisenc.

Com succeeix amb altres ocells, les gavines no adquireixen el plomatge definitiu fins que tenen dos o tres anys; aquest fet, fa que la semblança entre totes elles, faci difícil la seva identificació, sobretot vistes a distància.

VIDA I COSTUMS:

Nia a terra entre la vegetació i realitza una única posta (2 ó 3 ous). La seva principal dieta és de peixos i altres invertebrats.



MALLERENGA CARBONERA (PARUS MAJOR)

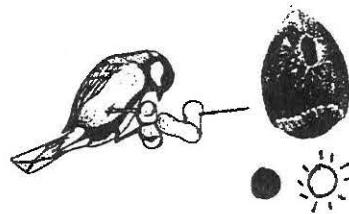
Les mallerengues constitueixen una de les famílies de moixons més boniques i alhora més ben caracteritzades.

La mallerenga carbonera rep moltes denominacions locals o comarcals com és ara «primavera», «xinxarella».

Amida 14 cm, té el cap i el pit negres; té les galtes blanques i el mantell gris. El seu cant més característic es compon de dues o tres notes pures i d'un dring metàl.lic. Talment com si es produís batent ferro, cosa que li ha valgut el nom popular de ferreret.

VIDA I COSTUMS:

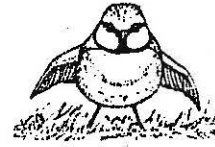
Es tracta d'un ocell molt agressiu, de vegades fins i tot mata a altres ocells trencant-los el crani a cops de bec. És molt adaptable, així a Anglaterra ha pres el costum de prendre llet de les ampolles que es deixen davant les cases,



perforant els tacs de paper metàl·lic. És sedentari en el nostre terme i s'alimenta d'invertebrats i llavors en general.

MALLERENGA BLAVA (PARUS CAERULEUS)

Coneguda també amb el nom de primavera blava i «ferreret», es pot descriure dient que és una mallerenga carbonera més menuda (11,5 cm); li manca però, la ratlla fosca que travessa l'abdomen del seu congènere, detall molt útil per a distingir ambdues espècies.



VIDA I COSTUMS:

Fa el niu en els forats dels arbres, també en caixes de niar. Realitza una sola posta de 7-12 ous, i la seva alimentació és quasi igual que la de la mallerenga carbonera.



ELS MAMÍFERS

Els mamífers són una classe de vertebrats anomenats «mammalia» que es diferencien per la possessió de glàndules mamàries.

L'èxit biològic dels mamífers és degut en gran part a que són homeotermus, és a dir, de sang calenta, igual que els ocells, mentre que en els rèptils, amfibis i peixos la temperatura del cos varia juntament amb la de l'ambient que els envolta.

En el riu hi podem trobar dos mamífers bastant comuns.

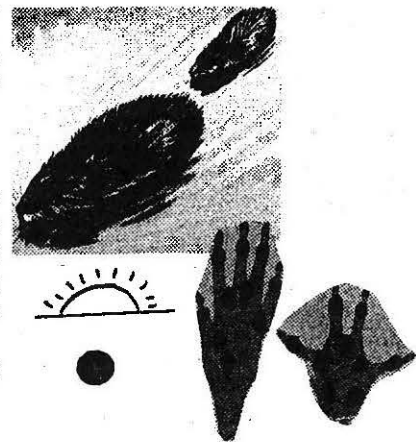
RATA D'AIGUA (ARVICOLA AMPHIBIUS)

És una rata força grossa, de pèl llarg, espès i brillant, el cap curt i musell arrodonit. Les femelles són més petites que els mascles.

VIDA I COSTUMS:

Viu en caus a prop de l'aigua. Amb trossos de joncs i herbes construeix nius circulars d'amples parets. Els mascles lluiten amb els intrusos, a la primavera marquen el territori amb la segregació de les glàndules dels costats. És un bon nedador, arriba a agafar velocitats de 4 Km/h. La vista la té molt curta.

S'alimenta de plantes verdes de ribera, també rosega arbres i branques.



TALPÓ MEDITERRANI FOSC (*PITYMYS SAVII*)

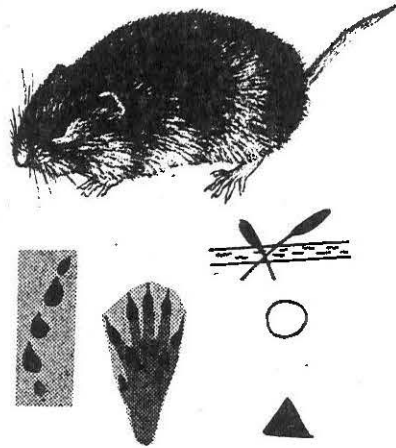
És un mamífer que pertany a la família dels insectívors. Té les orelles petites i cobertes de pèl. Els dits i les ungles de les potes anteriors són grosses per poder cavar.

VIDA I COSTUMS:

Viu en galeries i caus que ell mateix excava fent piles de terra a l'exterior. S'enfila i neda bé, i necessita zones humides per sobreviure.

S'alimenta de les parts subterrànies de les plantes, també de cucs de terra, larves d'insectes, etc.

Reproducció fins a 9 camades l'any, la femella solament té dues mames.



INTERVENCIÓ DE L'HOME

La intervenció de l'home en relació amb la natura, normalment és bastant negativa.

Els exemples més clars són els següents:

- L'ESBARJO:

Malauradament l'esbarjo també dificulta i empobreix la natura, moltes vegades per manca d'informació i vigilància. Les persones que hi fan estada molts caps de setmana en èpoques estivals, tallen branques per fer foc i aboquen deixalles.

- ELS HORTS:

Els horts que hi ha situats a l'arenys del Molí, lloc del nostre primer itinerari, així com d'altres arenys de Catex Vilapou, etc., són evidentment negatius pel medi natural. Degut a aquests horts, moltes espècies han fugit i algunes han desaparegut.

Evidentment, l'arenys del Molí podria haver estat un magnífic parc natural i d'esplai per a tots nosaltres. La seva densa vegetació juntament amb la proximitat del riu feien que moltes espècies d'animals tinguessin un racó per a viure.

- CAÇA I PESCA:

La caça, considerada també esport, és un dels factors importants que fa minvar les espècies. Aquest tema ja el tractarem més endavant.

La pesca és diferent, ja que en principi presenta un caire més positiu que la caça.

Les espècies capturades es retornen majoritàriament al seu medi.

ESTUDI DELS BOSCOS

Tal com hem dit en parlar de la climatologia i el paisatge, el bosc que correspondria trobar al terme d'Olesa seria el d'alzinar amb marfull, tret de les voreres de rius i rieres que correspondria a la vegetació de ribera, i a ales obagues on podríem trobar roures.

És ben cert, doncs, que anys enrera el nostre terme devia estar dominat per l'alzinar, però la intervenció directa de l'home ha fet que la situació actual sigui ben diferent.

Només que es faci alguna sortida pel terme hom se n'adona que molts anys enrera el cultiu olesà dominava quasi tot el territori; trobem restes d'antics marges de vinyes a tots els indrets tant si ens dirigim cap a Sant Salvador, com si ho fem cap al fosc del Gavatx o Puigventós.

A mitjans del segle XIX té lloc a Catalunya una expansió del cultiu de l'olivera i sobretot de la vinya, hem de suposar que és en aquest moment quan les vinyes olesanes s'escampen per tot el terme, i que devia ser el cultiu del cep qui dominava, d'aquí que rebessin el nom de vinyes. L'expansió de la vinya arriba al seu màxim després del 1865 a causa de la destrucció de les vinyes franceses per la fil.loxera, fet que produeix un doblement en el preu de la carga de vi. Però l'any 1882 la fil.loxera travessa els Pirineus i s'estén pel Principat, el 1887 arriba al Penedès i és de suposar que pel mateix any arriba a Olesa. Entre els anys 1892 i 1894 la crisi assoleix el punt culminant i les vinyes són destruïdes.

Amb l'empelt d'altres tipus de cep més resistent es continuarà

el cultiu de la vinya, però quedarà reduït a indrets molt concrets on passà a ser un cultiu secundari.

La forta puja de la indústria tèxtil serà un altre motiu d'abandó de les vinyes, i és en aquest moment quan el bosc torna a recobrar els seus antics dominis.

Fóra a l'alzinar amb marfull a qui correspondria l'hegemonia, si no fos que l'home introdueix el pi blanc o bé aquest apareix afavorit per la tala d'alzines, oberta de camins, etc...

La introducció del pi és afavorida doncs per interessos humans; el seu creixement més ràpid que l'alzinar, permet una obtenció de fusta més barata, el seu sotabosc més «net» (per la pobresa degut a la penetració de la calor i la claror) permet utilitzar-lo per l'esplai. Tots aquestes «avantatges» però no compten amb un perill més gran, l'incendi potenciat per la presència de pinassa, un empobriment del sòl, per la seva acidesa i un empobriment del sotabosc per les causes tèrmiques abans descrites, conseqüentment la fauna també se'n veurà perjudicada.

Actualment, la nova crisi econòmica i el gran índex d'atur que pateix Olesa, han originat un retorn al cultiu de l'olivera, vinyes abandonades fa algunes desenes d'anys s'han tornat a cultivar, moltes però, ja són irrecuperables i el bosc ha fet seus els terrenys com per exemple el bosc del Gavatx o l'Obaga del Mestres.

TIPUS DE BOSC DINS DEL TERME

Dintre del terme trobem dos tipus de bosc, la roureda i l'alzinar amb marfull, dins d'aquest últim i per raó de la directa intervenció de l'home trobem en el bosc del Gavatx (alzinar amb marfull) una clara invasió de pi blanc, originant-se un altre tipus de bosc que desgraciadament podria arribar a desterrar l'alzinar i convertir-se en una brolla arbrada de pi blanc.

CARACTERÍSTIQUES DEL TERRENY OCUPAT PEL BOSC

Si ens situem al punt de partida dels tres itineraris del bosc (Porxo de Sta Olliva) i mirem cap a Puigventós, podrem gaudir d'una visió panoràmica de la Serralada Pre-litoral.

Els materials que omplen la depressió fins al peu de les primeres muntanyes que formen el bassament de la Serralada Prelitoral, són miocènics, formats per gresos poc consolidats

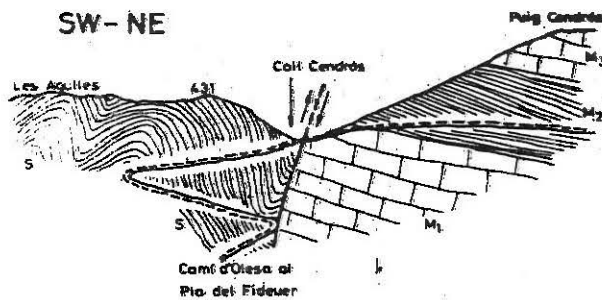
que contenen llits de conglomerats, la major part de vegades recoberts per sediments quaternaris.

Quan avancem camí de Puigventós amunt cap a la roureda o anem cap el bosc del Gavatx podem trobar materials paleozoics sovint coberts pels quaternaris. Els materials paleozoics que hi podem trobar són pissarres com esquistes i psamites grisenques, tallades sovint per filons de quars.

Si continuem amunt cap a l'obaga del Mestres, un cop deixat el camí que va cap a Puigventós, començarem a trobar materials triàsics que pertanyen al Muschelkalk Inferior. El contacte entre el paleozoic i el triàsic es realitza mitjançant una falla inversa.

A la part de ponent de l'Obaga del Mestres trobem la base del triàsic constituït per un nivell de 6-8 m de conglomerats de quars en els quals la pissarra s'hi troba molt rarament.

Si tornem a seguir camí cap al Pla del Fideuer trobarem després una sèrie de materials del Muschelkalk Mig formats per gresos i margues (gresos calcaris) de tonalitats rogenques que contenen algun nivell de guixos, bona part d'aquests materials estan coberts per esfondraments de pendent que contenen molts fragments procedents del Muschelkalk Superior situat més amunt.

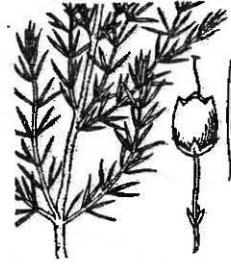


- S - Silurià (psamites i esquistes)
- M1 - Muschelkalk Inferior (calcàries i dolomies)
- M2 - Muschelkalk Mig (margues i argiles)
- M3 - Muschelkalk Superior (calcàries i dolomies)

XARAGALL - Itinerari geològic per la riera de Sant Jaume, La Puda i Olesa.

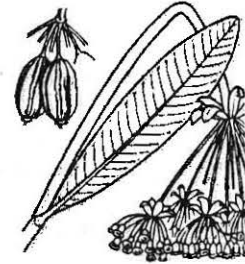
BRUC (*ERICA ARBOREA*)

Arbust d'1-3 m d'alçària; tiges (sobretot les joves) espessament revestides de pèls blancs. Fulles molt curtes (uns 3-4 mm). Flors blanques (o lleugerament rosades), petites (uns 3 mm) oloroses, agrupades en gran nombre fent ramells amples al llarg de les tiges; peduncle floral de la llargada de les flors o poc més. Florida: febrer a maig. Sinònims: bruc boal, bruc mascle.



MATABOU (*BUPLEURUM FRUTICOSUM*)

Arbust d'1-2 m d'alçària, tot l'any verd. Fulles esparses; estretament ovades, amb la part més ampla vers l'extremitat superior; rígides, endurides i sense pèls; de marge enter; verdes i lluentos a la cara superior, i d'un gris blavenc a la inferior; mancades de pecíol. Flors menudes agrupades a l'extrem de les tiges fent ramells vistosos, en forma de para-sol (umbel·les), amb 10 a 20 radis. Fruit sec, petit. Florida: juny a agost.



NOGUEROLA (*PISTACIA TEREBINTHUS*)

Arbust alt, d'uns 2-5 m d'alçària, d'olor fortament resinosa. Fulles enrogides i finalment caduques a la tardor; compostes, cadascuna amb 5-11 foliols d'uns 5-6 cm de llargada; foliols de l'extrem de la fulla separat dels dos foliols més pròxims. Flors menudes, agrupades en gran nombre, fent raïms. Fruits arrodonits, de la grandària d'un pèsol, vermells o bruns a la maduresa. Florida: abril i maig; fructificació: juliol i agost. Sinònims: cornicabra, noguereta, garrofer bord.



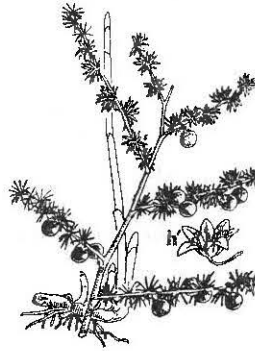
GALZERAN (*RUSCUS ACULEATUS*)

Arbust d'uns 3-8 dm d'alçària, tot verd i sense pèls. Tiges de dues menes: unes de cilíndriques -les tiges normals-, i unes altres de planes, en forma de fulla. Aquestes darreres, que hom pren vulgarment com a fulles, són, per tant, falses fulles (fil·locladis en la terminologia botànica). Falses fulles més o menys amplemment lanceolades, d'uns 2-3 cm de llargada, agudes i acabades en punta rígida i punxant. Les falses fulles neixen a l'axil·la de les fulles veritables, que són delicades i menudes d'uns 3-4 mm de llargada, i que es desprenen molt aviat de la planta. Flors petites, verdoses o violàcies, formades a la part central de les falses fulles. Fruits rodons i vermells. Florida: agost i setembre. Sinònims: boix marí, galleran.



ESPARREGUERA BOSCANÀ (ASPARAGUS ACUTIFOLIUS)

Arbust d'aproximadament d'1 m d'alçària; tiges grisenques, brunes o ben verdes, dretes o, més correntment, corbades en diversos sentits. Al llarg de les tiges té branquetes de creixement limitat, agrupades fent feixos (unes 5-12 per cada feix), curtes (d'uns 3-6 mm de llargada), persistents, rígides i sovint punxants, que hom pren vulgarment com a fulles; són, doncs, falses fulles. Les fulles veritables tenen la lamineta molt menuda i prima, com un tel de ceba. Flors petites, d'un groc verdós, solitàries o de dues en dues. Fruit rodó, de la grandària d'un pèsol, negre a la maduresa. Florida: juny a setembre. Sinònims: esparreguera boscanà.



FALZIA NEGRA (ASPLENIUM ADIANTUM-NIGRUM)

Presenta els pecíols de la mateixa llargada del limbe o més curts i negres només a la base. Les frondes són relativament petites (fins a 15-20 cm) coriàcies, lluints, triangulars, amb la punta aguda però mai acabada en una mena de cua.

La làmina és 2-3 vegades pinnada amb la pinna més llarga formada per 7-10 parells de pínules. Els sorus, linears, són molt confluent i omplen enterament el revers de les pínules.



HEURA (HEREDA HELIX)

Liana que s'arrapa a arbres i parets per mitjà d'unes petites arrels. Fulles esparses, endurides i persistents; limbe de dues menes: a les branques florides, enter, ovat, agut i amb un sol nervi principal, i a la resta de la planta, amb 3-5 lòbuls més o menys triangulars, sense dents o amb dents molt poc marcades, i amb un nervi principal a cada lòbul. Flors d'un groc verdós, agrupades fent ramells arrodonits i radiades (en umbel·la) des de l'extrem de la tija florifera. Fruits arrodonits, negres a la maduresa. Florida: setembre i octubre; fructificació: març a maig. Sinònims: hedra.



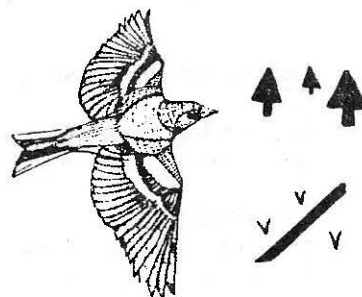
PINSA COMÚ (FRINGILLA COELEBS)

Amida uns 15 cm i el mascle té el front de color negre; sobre el cap i la nuca de color gris-blavós.

VIDA I COSTUMS:

Construeix el niu en forma de copa a base de molsa, herbes, plomes, etc... d'1-2 postes anuals; d'alimentació bàsicament granívora, així ens ho demostra el seu bec.

També consumeix petits invertebrats. En el nostre terme, ens visita a l'hivern.



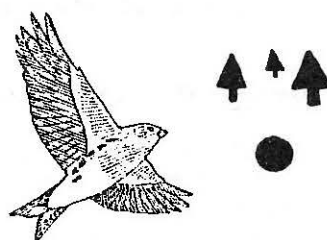
GAFARRÓ (SERINUS SERINUS)

És un petit i simpàtic fringíl·lid, d'uns 11 cm, té el plomatge ratllat i d'un color entre verd i groc. Deixa sentir el seu cant molt continuat amagat entremig del fullatge.

VIDA I COSTUMS:

Fa el niu en forma de copa sobre els arbres; elaborat pràcticament amb substàncies vegetals. Dues postes, normalment 4 ous:

S'alimenta de llavors i substàncies vegetals.



VERDUM (CARDUELIS CHLORIS)

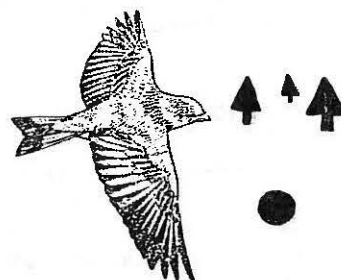
És d'un color verd fosc i té grocs els costats de les ales i la cua. Amida uns 14 cm i durant la primavera els seus colors són més vius.

VIDA I COSTUMS:

S'alimenta de llavors amb preferència les olioses, també môres, recorrent de vegades a la dieta insectívora.

Nidifica als arbres, essent els seus nius bastant primitius en forma de copa. Fa de 4 a 6 ous en dues postes a l'any, ocasionalment tres.

Malauradament, és un ocell molt apreciat pel seu cant i la seva fàcil aclimatació domèstica. Això fa que se'l caci d'una manera incontrolada i fora de llei.

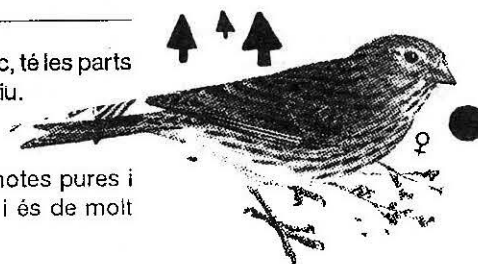


PASSERELL COMÚ (ACANTHIS CANNABINA)

Amida 13 cm, el mascle duu el mantell castany fosc, té les parts inferiors ratllades, el pit vermellós i el front roig viu.

VIDA I COSTUMS:

El seu vol és ondulat, el cant és melodiós amb notes pures i nasals. Normalment sol cantar sobre un arbust i és de molt



bona qualitat. Per aquest motiu és cercat pels ocellaires. Està prohibida la seva captura, exceptuant l'ús científic amb els permisos corresponents.

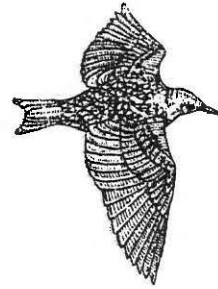
ESTORNELL VULGAR (STURNUS VULGARIS)

Aquest és un ocell principalment de conreu. Medeix 21 cm, de plomatge fosc amb reflexes metàl·lics, a l'hivern, especialment la femella, està densament esquitxada amb puntets. A l'estiu, el bec és grogós i grisós a l'hivern.

VIDA I COSTUMS:

Durant les migracions es reuneixen en ramades molt grans. Sovint a l'hivern el veiem a casa nostra, sobretot al desembre i gener, i és un gran consumidor d'olives i altres productes del camp plantats per l'home.

Utilitza normalment nius artificials, fa de 5-7 ous. Hem de destacar que va ser la primera espècie anellada en 1899 pels estudis científics de les migracions.



ENGANYA PASTORS (CAPRIMULGUS EUROPAEUS)

L'enganya pastors amida 27 cm, té un colorit grisenc fosc ratllat, que li proporciona una magnífica protecció en confondre'l amb la terra, els ulls són grossos, i com a detall curiós destaquen els llargs pels que duu als costats de la boca.

VIDA I COSTUMS:

És una espècie d'hàbitats nocturns. El seu niu està situat a terra. És article de fe entre els pagesos que aquest ocell canvia els ous de lloc quan són descoberts. La denominació d'enganya pastors respon a una creença, estesa arreu, que aquest ocell acudeix on pasturen els ramats, el cert és que cerca els insectes que es troben a prop dels animals.

Algunes vegades tot pujant pels camins de conreu cap a la muntanya, en fer-se fosc, podem veure aquest curiós ocell.



MALLERENGA EMPLOMALLADA (PARUS CRISTATUS)

És un moixó petit i arrodonit, amb el bec curt i dret. Amida 11,5 cm, i és fàcil de reconèixer ja que és l'única mallerenga que duu plomall, té el mantell grisenc i la part inferior blanquinosa, la cara emmarronada per traços negres.

VIDA I COSTUMS:

És essencialment arbori, fa el seu niu en els forats dels arbres podrits. Normalment fa una sola posta, s'alimenta bàsicament



FAGINA (MARTES FOINA)

Aquest mustèlid és semblant a la marta europea però de constitució lleugerament més forta, de potes curtes i la taca de la gola blanca, orelles petites i estretes, alçada en creu de 12 cm, de pes de 1,3 a 2,3 kgr

VIDA I COSTUMS:

És principalment nocturna. Els seus caus poden ser temporals o permanents, normalment en esquerdes de les roques, antics nius d'aus, etc.

Té molt de coratge, s'aparella al juliol i l'agost. És perseguida cruelment perquè la seva alimentació principal és d'aus de corral, ous i fruits.

MOSTELA (MUSTELA NIVALIS)

És l'espècie més petita dels carnívors. De color terrós-vermellós per damunt i blanc per sota. Cua curta i de color uniforme. Cos allargat, extremitats curtes, coll i cap petit, tot això li dona aspecte de serp.

VIDA I COSTUMS:

Quasi tot tipus d'hàbitat. Nosaltres l'hem inclòs dins l'itinerari de la Pineda ja que és el més proper al casc urbà, on aquest mustèlid sol caçar de nit: és sobretot a les cases pairals on tenen gallines, conills, etc.

És un animal molt sanguinari. El seu cau està fet de fulles seques en esquerdes de roques properes als arbres. Els homes continuen sent uns dels enemics potencials.

GUILLA (VULPES VULPES)

Aquest carnívor té el musell afilat, orelles amb punxa i amb la pupila vertical i elíptica. Ungles no retràctils.

El seu color terrós vermellós pot variar segons l'època. Té un pes d'uns 7 Kgr.

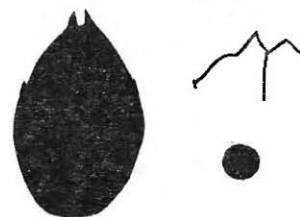
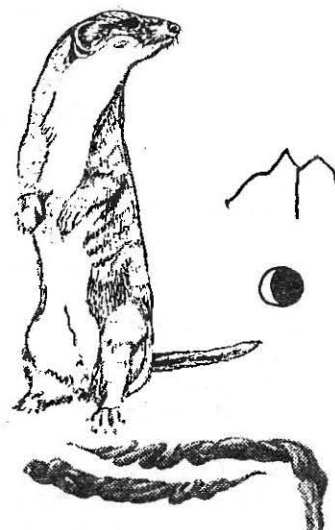
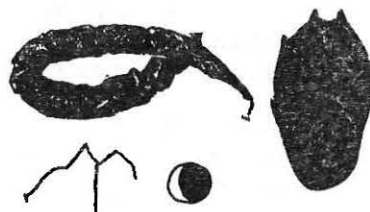
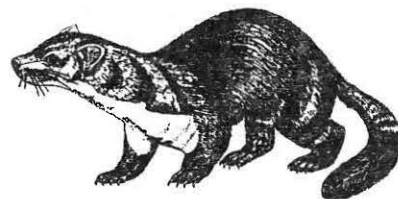
El seu hàbitat és pràcticament tot el nostre terme.

VIDA I COSTUMS:

És solitari excepte en l'època d'aparellament: desembre a gener. Gestació 51-52 dies normalment, una sola cria.

El seu cau és a terra, fet per ell mateix o per algun teixó. Caça normalment de nit, però pot ser vist de dia. Neda bé i també s'enfila els arbres.

El seu nombre apenas ha disminuït malgrat ser caçat, perseguit i emmetzinat. Sens dubte la seva alimentació, que és molt variada, juntament amb la seva gran intel·ligència són els motius de la seva supervivència.



GAT MESQUER (FELIS SYLVESTRIS)

Té el cos més corpulent i potes més llargues que el gat que tots coneixem. Té el cap robust, de forma més quadrada, cua espessa i plena d'anells negres; pelatge llarg i suau amb ratlles verticals negres.

VIDA I COSTUMS:

Direm com anècdota que a Escòcia es va trobar un exemplar d'un metre i catorze centímetres de llargada.

Una sola cria a l'any. Alimentació: mamífers, rates, ocells i en ocasions insectes.

Caça en solitari o amb parelles durant la nit. És més astut que ràpid, té el seu cau normalment entre roques o forats d'alguns arbres. És perseguit indiscriminadament, això significa que pràcticament ha desaparegut del nostre terme. Actualment direm que no hi ha dades que n'hi visqui cap.

El podem confondre amb gats domèstics abandonats al camp i que s'han assilvestrat.



ESQUIROL COMÚ (SCIURUS VULGARIS)

Aquest és un simpàtic rosegador, d'uns 20 a 28 cm. Té la cua molt peluda i pinxells de pèl a les orelles. És de color vermellós a negre i ventre blanc. Les plantes dels peus amb pèl.

VIDA I COSTUMS:

Construeix el seu niu esfèric en els arbres, generalment damunt dels pins. Fonamentalment són vegetarians; mengen glans, llavors, pinyons, nous, cireres, etc.

Guarden el menjar enterrant-lo, aïlladament o en grups.

El tornen a trobar guiant-se per l'olfacte.



GENETA EUROPEA (GENETTA GENETTA)

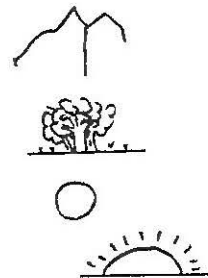
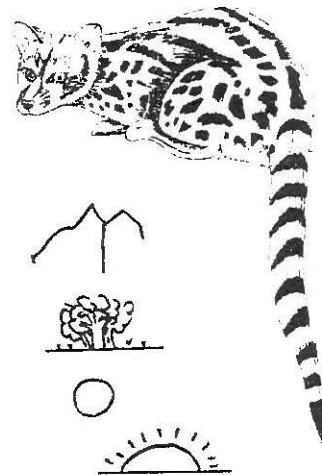
Aquest és un petit vivèrrid, d'origen etiòpic. És un animal desproporcionat, el cos és allargat, les potes curtes i la cua gairebé tan llarga com tot el cos; el pelatge és d'un color gris clar amb rastres groguencs i diverses franges longitudinals de taques de color marró-fosc. Amida de cap a cua 1m i d'alçada en creu uns 20 cm.

VIDA I COSTUMS:

El seu biotip preferit són els boscos espessos i humits. És el carnívor més comú del nostre terme.

La geneta té el costum de dipositar els excrements sempre en un mateix lloc, normalment aprofitant les petites baumes.

És un animal arborícola de molta agilitat. L'alimentació és variable; rosegadors, ocells, rèptils, cireretes d'arboç, etc.



Si es troba atrapat en un parany, la seva reacció pot arribar a fer que es rosegui la pota enganxada per recobrar la llibertat.

RATOLÍ DE CAMP (APODERMUS SYLVATICUS) RATÓN CAMPESTRE

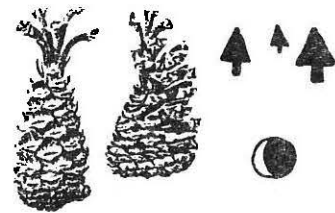
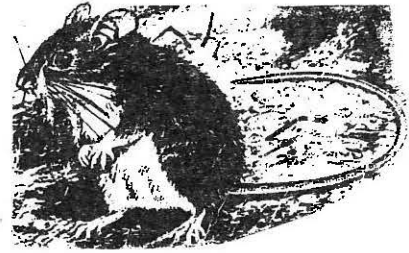
De pelatge terrós, grogós, fosc per sobre i blanc en el ventre. Musell llarg i ulls foscos. Té les orelles ovalades i la cua llarga.

VIDA I COSTUMS:

Com el seu nom ens indica, és una rata de camp, que s'instal·la en ocasions en cases i altres construccions durant l'hivern, sobretot quan la rata comú no està present. Cria durant l'estiu, normalment de 2-9 petits.

Pràcticament és nocturn i menys actiu durant l'hivern, però no hiverna. De moviments molt ràpids, salta com si fos un petit cangur, fins i tot salts de 90 cm, també neda bé.

El cau generalment el trobem sota les arrels d'un arbre. Té molts enemics naturals.



Intervenció de l'home

LA TALA

Evidentment el bosc de què hem tractat no és una brolla arbrada de pi blanc, sinó un alzinar amb marfull.

La tala i la introducció del pi per a supplantar-la és evident.

Per això veurem que el pi blanc, a primera vista, és el que domina en aquest bosc, encara que el sota-bosc és d'alzinar amb marfull.

LA CAÇA

També és un factor negatiu en aquest tros de bosc. Sobretot per les trampes que s'hi posen per atrapar els animals anomenats perjudicials, com la fagina, geneta, etc. Erròniament, se'n cacen molts d'altres d'innocents, cosa que hauria d'estar rigorosament prohibida o en tot cas molt més ben controlada.

ELS INCENDIS

El pi de per si és molt combustible, la resina crema molt bé. També produeix un empobriment de la terra molt greu, ja que l'erosiona, produeix poca humitat i per tant fa que augmenti la temperatura ambiental dins del bosc. Això s'evitaria si fos un bosc autòcton, és a dir, si fos d'alzines o roures.

Degut a la mala gestió de l'home, els incendis augmentaran, ja que el respecte per l'ecosistema-natural no es té en compte.

Els interessos per aprofitaments forestals i d'altres van en contra de la natura i en un proper futur, contra tots nosaltres.

L'ESBARJO

Hauríem de citar la caça, encara que és totalment negativa per al bosc i sobretot per a la seva fauna. Cada any que passa, minven més espècies. És cert que algunes espècies es repoblen, com ara els conills i perdius, però la malaltia per a uns i un excés d'escopetes per a altres fan perillar tota la fauna en general.

Els boletaires també fan presència a la tardor, alguns amb bones intencions, d'altres ja sigui per negligència o per desconeixement fan malbé moltes vegades espècies de plantes i llavors de bolets, remenant el bosc sense cap mena d'escrúpol ni mirament.

Les deixalles també hi són presents, per no perdre el costum. Un esbarjo que tant de bo tots practiquéssim seria simplement el d'admirar la natura, la seva fauna, flora, etc. I sobretot saber-la cuidar, ja que en formem part i podem aprendre'n molt.

LA ROUREDA DE LES VALLS

Estudi de la vegetació i de la fauna

Podem distingir dues parts, la roureda pròpiament dita, i la franja de bardissar que trobem al llarg del marge esquerre del torrent de Puigventós.

BARDISSA

ESTRAT ARBORI

En aquest bardissar hi trobem exemplars de llorer (*Laurus nobilis*).

ESTRAT ARBUSTIU I LIANOIDE

Altura: 1 - 2 m

Recobriment: 100 %

Composició: esbarzer (*Rubus ulmifolius*)
roldor (*Coriaria myrtifolia*)
aranyoner (*Prunus spinosa*)
vidalba (*Clematis vitalba*)
sanguinyol (*Cornus sanguinea*)
rosers (*Rosa sempervirens*)
heura (*Hereda helix*)
artijol (*Smilax aspera*).

ESTRAT HERBACI

Altura: 0,2 - 0,4 m

Recobriment: 5-20 %

Composició: fenàs boscà (*Brachypodium sylvaticum*)
lleterassa de bosc (*Euphorbia amygdaloides*)
falguera comuna (*Pteridium aquilinum*)

LLORE (LAURUS NOBILIS)

Arbre baix, d'uns deu metres d'alçària. Fulles persistents, aromàtiques, bastant dures, amplemment lanceolades, de marge lleugerament ondulat. Fruit de la grandària d'una oliva, sucós i negre a la maduresa. Florida: març i abril; fructificació: octubre i novembre.

Sinònims: llor. El diumenge de Rams se'n porten branques a beneir; és ben coneguda l'anomenada de les fulles com a condiment.



ESBARZER (RUBUS ULMIFOLIUS)

Liana molt punxosa; tiges llargues, arquejades, amb angullons forts i abundants; a la tardor, aquestes tiges es corben fins a terra i arrelen per l'extremitat. Fulles compostes, amb 3-7 foliols dentats; foliols sortits aproximadament d'un mateix punt, verds a la cara superior, i blancs -peluts- a la inferior. Flors rosa, agrupades fent ramells. Fruits sucosos i aglomerats constituint l'anomenada móra, comestible; móres al principi vermelles, i negres a la maduresa. Florida: maig a juliol; fructificació: agost i setembre. Sinònims: romeguera, arça.



ROLDOR (VEGEU PÀGINA 29)

ARANYNER (PRUNUS SPINOSA)

Arbust d'1-3 m d'alçària, molt espinós, d'espines esparses (això el diferencia de l'espina carvina de fulla petita, que les té més o menys oposades). Les espines de l'aranyner són veritables branques de creixement limitat, que es ramifiquen, floreixen i fructifiquen. Fulles esparses, ovades, agudes per tots dos caps, finament dentades, en general d'uns 3 cm de llargada o més aviat menys. Flors blanques, amb 5 pètals; peduncle molt curt. Fruits arrodonits, d'uns 6-12 mm de diàmetre, pruïnosos i de color blau fosc. Florida: març i abril; fructificació: des del juliol. Sinònims: arç negre, espi negre, pruneller, prunyoner.



VIDALBA (VEGEU PÀGINA 29)

SANGINYOL (VEGEU PÀGINA 31)

ENGLANTINA (ROSA SEMPERVIRENS)

Liana, tija (lleyosa i enfiladissa) amb agullons ganxuts. Fulles tot l'any verdes (persistents), amb 5 foliols sense pèls; foliols endurits rígids, lluints i intensament verds a ambdues cares, ordinàriament acabats en punta aguda més o menys torçada cap a un costat; dents dels foliols, simples, petites i molt juntes. Flors blanques; peduncle de les flors (id els fruits) llarg amb pèls glandulosos; sèpals aguts i acabats en punta curta, en general enters; estils units en forma de columna (vegeu-la al centre de la flor) tan llarga com els estams o encara més i peluda. Florida: maig i juny.



ARITJOL (SMILAX ASPERA)

Liana espinosa, que s'arrapa a les plantes veïnes per mitjà de circells.

Fulles persistents, endurides i llueus, esparses, amb 5 nervis principals; limbe entre ovat i triangular, amb la base en forma de cor; marge del limbe amb espines menudes. Flors groguenques, agrupades fent ramells. Fruits rodons, vermells a la maduresa. Florida: setembre i octubre.



LA ROUREDA

Quant a la roureda, podem dir que les particularitats climatològiques de la zona, l'encaixament de la raonada, la seva orientació nord-oest i la humitat que li proporciona la torrentera que té a prop ha originat un microclima adequat que ha permès l'existència de la roureda.

Una introducció de paisatge europeu que normalment trobaríem a la muntanya mitjana entre 1000 i 1600 m aproximadament.

La roureda és de roure martinenc però com el sòl és silícic han desaparegut les espècies calcícoles tan típiques de la roureda de roure martinenc com ara és el boix.

ESTRAT ARBORI

Altura: 5-10 a 15-20 m

Recobriment: 75-100 %

Composició: Roure martinenc (*Quercus pubescens*)
Roure reboll (*Quercus pyrenaica*)
Roure cerroide (*Quercus fagina* subsp. *cerrioides*)
Server (*Sorbus domestica*)

ESTRAT ARBUSTIU i lianoide alt

Heura (*Hedera helix*)

Falguera comuna (*Pteridium aquilinum*)

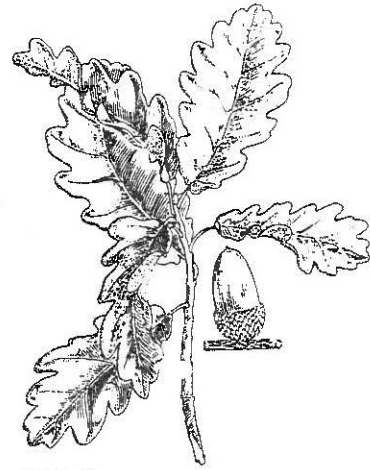
Escorodònia (*Tenacium scorodonia*)

Lligabosc atlàntic (*Lonicera peryclimenum*)

Gramínia (*Melica uniflora*)

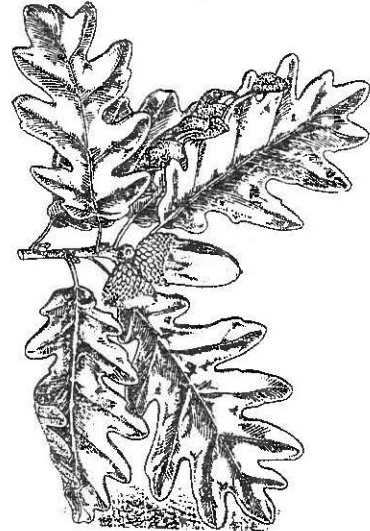
ROURE MARTINENC (*QUERCUS PUBESCENS*)

Arbre mitjanament alt, d'uns vint metres; branquillons força peluts. Cara inferior de les fulles densament peluda; a l'estiu, però amb clapes depilades. Pèls aixecats, llargs i flexuosos, reunits formant feixos (la majoria) o fent petites estrelles, o també isolats (visibles amb l'ajut d'una lupa). Limbe bastant gruixut, però no pas endurit, de 5 a 9 cm, més i tot de llargada, amb 6 a 8 parells de nervis irregularment paral·lels; lòbuls obtusos (o molt poc aguts). Peduncles fructífers curts i peluts. Esquames de la cúpula de les glans, peludes, triangulars, amb l'extrem arrodonit i el dors lleugerament gibós. Sinònims: roure pubescent.



ROURE REBOLL (*QUERCUS PYRENAICA*)

Arbre d'uns quinze metres d'alçària o encara menys; tronc dret o poc tortuós; capçada esclarissada. Lleva abundor de rebolls (rebrotos) quan li tallen la soca (cap altre roure no posseeix la facultat de rebrotar en tan alt grau); branquillons i borrons molt peluts. Fulles d'un verd grisenc una mica blavis, aviat caduques a l'hivern, gruixudes i rígides, i extraordinàriament peludes, sobretot a la cara inferior, on el pelatge és persistent i dona al tacte la impressió de vellut. Pèls reunits fent feixos o bé en forma d'estrella, sempre de puntes aixecades, flexuoses i embulladisses. Limbe de 8 a 15 cm de llargada, bastant ample i molt retallat, amb lòbuls llargs i de costats paral·lels, al marge dels quals es formen sovint petits lobulets; i amb entrants profunds. Peduncle dels fruits curtíssim. Cúpula de les glans, amb les esquames superiors allargades i estretes.



ROURE CERRIOIDE (*QUERCUS FAGINEA* SUBSP. *CERRIOIDES*)

En aquest roure es combinen els trets característics del roure de la fulla petita i del roure martinenc, hom el considera format per hibridació d'aquestes dues espècies. Branquillons coberts de pèls llargs i flexuosos.

Fulles blanques o poc endurides, amb lòbuls aguts, força regulars; al principi peludes a tota la cara inferior aviat parcialment (o gairebé totalment) depilades. Pèls de formes diverses, la majoria amb les puntes aixecades i flexuoses (els veurem amb l'ajut d'una lupa); limbe 7-10 cm de llargada per 4-6 d'amplada. Esquames de la cúpula de les glans, d'extrem bastant agut i de dors lleugerament gibós.



SERVER (SORBUS DOMESTICA)

Arbre d'uns quinze metres d'alçària o poc més; borrons força viscosos, d'un verd clar i sense pèls. Fulles compostes, cadascuna amb 11 a 17 foliols dentats i ben simètrics a la part inferior. Flors blanques, petites, de 8 a 10 mm de diàmetre, agrupades formant ramells; dents de calze corbades enfora i esteses durant la floració. Fruit, la serva, en forma de pera, d'uns 3 cm de llargada (però també molt sovint més o menys arrodonit i no tan gros), verd i tacat de vermell, o tot ell bru, a la tardor, època en què madura i cau de l'arbre; comestible si es fa sobremadurar com la nespla, i si s'asseca com la pruna. Floreix des de l'abril.



FALGUERA COMUNA (PTERIDIUM AQUILINUM)

Té un rizoma llarg, ramificat horitzontal, negre i serpentejant, molt difícil d'extirpar quan envaeix els conreus o les pastures. D'ell surten les frondes, que poden arribar a fer 2 m d'alçada i són coriàcies, amb el raquis robust, negrós, sense esquames ni pèls.

El limbe de contorn ovalo-triangular sol ser 3-4 vegades pinnat. Les pínules són sèssils i de base ampla, senceres o lobulades. Els esporangis neixen als marges d'aquest segment i s'agrupen en sorus linears que queden tapats pel marge revolut de les fulles. Sovint veiem aquesta disposició del marge, però els esporangis només apareixen en casos excepcionals, i la falguera es multiplica vegetativament, gràcies a la forta activitat de propagació del rizoma.



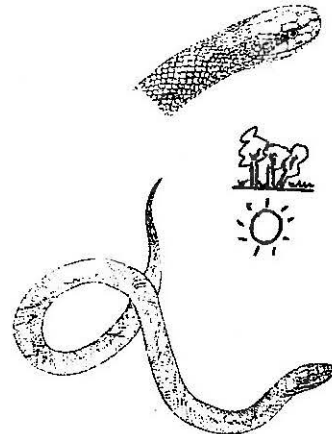
ELS RÈPTILS

SERP D'ESCLAPI (ELAPHE LONGISSIMA)

Serp molt estilitzada de color bru verdós uniforme amb nombrosos puntets blancs que dibuixen un fi reticle. Els individus joves tenen una marca groga a ambdós costats del coll. Amida 2 m de longitud; normalment supera el metre i mig.

VIDA I COSTUMS:

De costums molt arborícoles, s'alimenten normalment de rates i talps. No és perillosa i la seva mossegada és inofensiva.



ELS OCELLS

BOTXÍ (LANIUS EXCUBITOR)

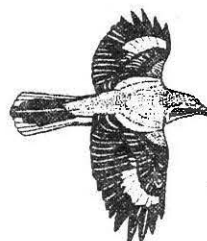
També anomenat «Gaig Botxí en el Solsonès. És el més gros d'aquest gènere; amida uns 24 cm. Duu el mantell gris en el cap i el carpó; la part inferior és blanc, les ales i la cua són negres amb barres i plomes blanques, i presenta un gruixut traç negre que va des del bec fins a l'orella incloent-hi l'ull.

VIDA I COSTUMS:

És un ocell realment particular, perquè tot i pertànyer a l'ordre dels «Passeres» el podem considerar com un ocell de rapinya en miniatura. El bec és ganxut i les ungles dures.

És de costums molt cruels, mata els insectes, ratolins i moixonets dels quals s'alimenta travessant-los a les punxes dels esbarzers, que alhora el serveix de rebost per a guardar-hi les seves captures.

Per caçar se situen a l'aguait dalt d'un arbre o damunt d'una bardissa, posició característica en la qual veiem destacar llur silueta massissa.



MERLA (TURDUS MERULA)

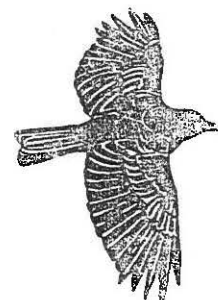
És un dels nostres ocells més atractius. Amida 25 cm. El mascle resulta inconfusible pel seu plomatge negre intens, en contrast amb el bec de color groc viu; la femella és tota bruna.

VIDA I COSTUMS:

La merla es mostra maliciosa i fugissera; però quan s'avesa a la proximitat de l'home no tem de cercar el menjar a poques passes d'aquest. El seu vol ràpid esdevé sinuós quan defuig un perill.

Hom considera que el cant de la merla és el millor després de la veu única del rossinyol. El seu niu té forma de copa i està fet de substàncies vegetals, tapissat internament amb fang, té 2 a 3 postes anuals.

La seva alimentació bàsicament està composta de substàncies vegetals però ocasionalment és insectívor, particularment durant el temps de reproducció.



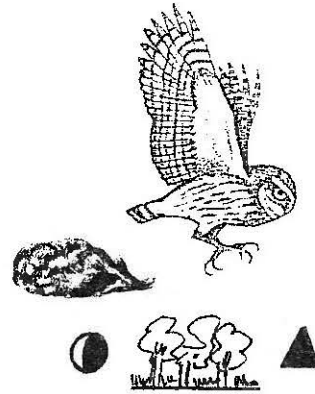
MUSSOL COMÚ (ATHENE NOCTUA)

És un conegudíssim ocell nocturn. Amida 21 cm, de colorit brunenc, també mesclat amb l'iris groc i sense els pinzells de plomes al cap que duen xots i ducs. És bastant petit i té el cap gros.

VIDA I COSTUMS:

Nidifica en els forats dels arbres en els vells nius abandonats dels còrvids, nius d'esquirols, etc. Una sola posta de 3-5 ous. La seva alimentació consta de petits mamífers, aus i invertebrats; sobretot s'alimenta de petites rates.

Té el costum, com els seus altres parents, de «vomitar» les preses, pells i ossos en forma de egagròpiles, les quals en delaten la seva presència.



GAIG (GARRULUS GLANDARIUS)

Amida 34 cm; el colorit general del cos és d'un bru rosat, amb el carpó blanc, la cua negra, un plomall erètil i un gruixut traç negre o «bigoti» que va des del bec fins a l'extrem inferior de les galtes.

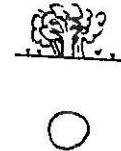
Constitueixen el tret distintiu més característic del gaig les menudes plomes blaves i negres que els caçadors sovint es posen a la cinta del barret.



VIDA I COSTUMS:

El gaig és astut i curiós alhora; de natural cridaire, sap ésser silenciós quan convé, i, malgrat la seva malfiança, hem observat com s'apressa a socórrer la niada quan sent cridar els seus petits, encara que sigui l'home qui els inquieti.

S'alimenta de llavors, de fruits boscars i també d'animals; basteix un rústic niu de branquillons a la forca d'una branca.

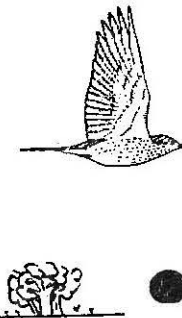


GRIVA (TURDUS VISCIVORUS)

És l'espècie més grossa d'aquest gènere (27 cm); ple de taques fosques sobre un fons clar, l'aixella és blanca, té brunes les parts superiors i la gola, el pit i la part inferior.

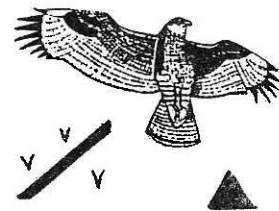
VIDA I COSTUMS:

El seu crit és un xerric fort i no gens harmoniós, que a l'estiu se sent sovint per les vores dels boscos. Fa el niu en els arbres, a la bifurcació de les branques o entre les mates; té forma de copa i el construeix la femella. S'alimenta d'insectes, de fruites i de llavors.



ALIGOT (BUTEO BUTEO)

L'aspecte és inconfusible, quan està posat és quan n'apreciem millor les formes arrodonides, el coll curt i l'aspecte robust que el caracteritzen i que li donen un aspecte d'àliga petita. Les ales amples i llargues i la cua curta i arrodonida. La seva coloració és bastant variable. En general el cos és fosc, tacat el pit i la part inferior d'ales i cua de blanc. Amida 51-58 cm de longitud i té



una envergadura d'ales de 1,35 m.

VIDA I COSTUMS:

Les freqüents i lentes volades que practica són interrompudes tot sovint per practicar la caça a l'aguait, molt característica d'aquest ocell, i en la qual s'aposta en un punt dominant (dalt d'un arbre o d'un penyal). El seu aliment varia bastant, són les preses predilectes els ratolins i els talpons que caça en grans quantitats si abunden. Això el converteix en un dels rapinyaires més benefactors per a l'home.

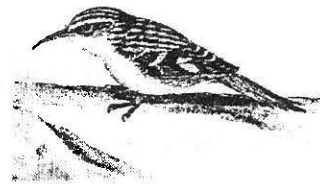
Una dada reveladora en aquest sentit és la intel·ligència que han demostrat tenir els pagesos d'Ucraïna en disposar perxes als seus conreus perquè l'aligot hi acudeixi a caçar i els deslliuri dels molestos rosegadors.

RASPINELL COMÚ (*CERTHIA BRACHYDACTYLA*)

Amida 13 cm, té el mantell d'un modest color castany ratllat i el bec llarg i corbat; és molt semblant al raspinell pirinenc (*Certhia familiaris*) i per això és fàcil de confondre.

VIDA I COSTUMS:

Cal advertir que l'existència de dues menes de raspinells és desconeguda per la gent del camp. És un ocell sedentari, essent característic dels raspinells el fet de pujar pels troncs tot voltant-los.



ELS MAMÍFERS

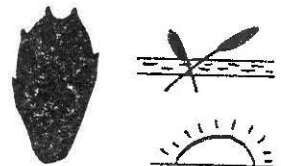
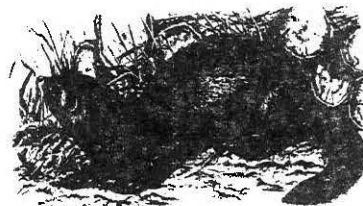
Podriem dir que són els mateixos que podem trobar a l'alzinar i la pineda, degut que els tres boscos es troben un molt a prop de l'altre. No obstant no hem volgut acabar aquest itinerari sense incloure-hi cap mamífer. Un d'aquests mamífers ja quasi desaparegut del nostre terme és el:

TURÓ (*MUSTELA PUTORIUS*)

El turó és de la família dels mustèlids, té el cos allargat, semblant al de la mostela, si bé és proporcionalment més gran i pesat. Ateny 60 cm, la cua inclosa, amb un pes de 1,5 kg. Dues franges convergents blanques-grogoses li passen entre els ulls i les orelles per anar a parar al morro que és molt arrodonit.

VIDA I COSTUMS:

Normalment viu en els llocs propers al medi aquàtic. En les zones on la pressió humana és forta, aquest mustèlid s'ha



retirat en direcció a les muntanyes, això fa que si n'hi ha algun exemplar, es trobi en aquest itinerari, a la vora dels torrents més humits per poder-se alimentar, ja que els amfibis així com els talpons són la seva presa predilecta; també ho són en una escala inferior ocells, niuades, serps, etc.

És estrictament nocturn i crepuscular. Els caus ocupats pel turó es coneixen fàcilment per la desagradable olor que desprenen, fruit de les restes de preses en descomposició. A causa del costum d'entrar a vegades en els galliners, el turó ha estat molt perseguit, malauradament com molts d'altres.

L'OBAGA DEL MESTRES

Estudi de la vegetació i de la fauna

L'Obaga del Mestre és clarament un alzinar amb marfull força ben conservat, on podem trobar totes les espècies típiques d'aquest sistema i descrites en l'itinerari anterior (vegeu pàgines 47-51).

Aquí té l'alzina l'hegemonia de l'estrat arbori entre les quals també s'hi pot trobar algun roure.

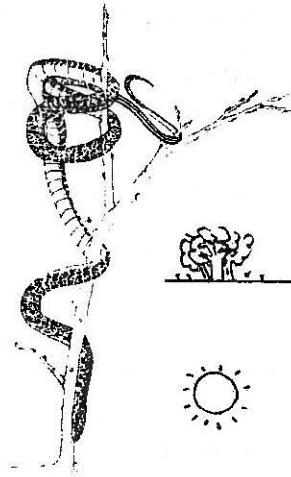
ELS RÈPTILS

COLOBRA VERDA I GROGA (COLUBER VIRIDIFLAVUS)

Serp força esbelta, de color grogós, amb taques travesseres de color verd fosc que a la cua esdevenen ratlles fines. Tota ella és d'una coloració molt vistosa, d'un metre aproximadament.

VIDA I COSTUMS:

És una serp molt agressiva i quan hom la molesta mossega amb insistència, si bé no és verinosa. És poc freqüent i els seus hàbitats són terrestres i diürns; s'alimenta de petits mamífers. A l'època de zel els mascles es barallen per les femelles.



ELS OCELLS

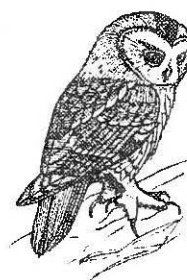
GAMARÚS (*STRIX-ALUCO*)

És un dels rapinyaires nocturns més comuns, amida uns 38 cm. Té el cap arrodonit, els ulls negres i el plomatge una mica flonjo de colorit fosc.

VIDA I COSTUMS:

Tot i que és força comú, pel fet d'ésser nocturn no és pas fàcil de veure però sí de sentir-lo. Té un crit esfereïdor que recorda un veï sinistre. Quantes vegades hem sentit el gamarús, també anomenat cabrota, segons les comarques del nostre pincipat, sobretot a l'època nupcial els mesos de gener i febrer, però també durant quasi tot l'any, a excepció d'alguns mesos estivals.

És una espècie aliada de l'home ja que s'alimenta de gran quantitat de ratolins, rates, pardals, i insectes. Fa el seu niu en el forat dels arbres, aprofitant forats o nius abandonats.



ESPARVER (*ACCIPITER NISUS*)

Molt similar a l'astor però de mida inferior, entre 27 i 37 cm de longitud. La femella més gran que el mascle, ales curtes i arrodonides. La cua estreta i llarga.

VIDA I COSTUMS:

Viu a l'interior dels boscos en els quals nia i caça, encara que sovint se'l pot veure caçar a camps i prats, capturant petits moixons, com el pinsà, el pit-roig, etc. En menor mesura, també persegueix animals com el gaig i el tudó. És molt estrany que capturi mamífers.

Fa el niu als arbres i la posta, que sol ésser força tardana, maig o juny, és de quatre a set ous. El fet que una part de l'alimentació de l'esperver es basa en ocells que poden ésser insectívors, significa que el caçador acumula en els seus teixits el DDT que aquells hagin pogut ingerir. No cal dir que n'han resultat afectats, per això ha devallat molt el nombre en diverses comarques.



ASTOR (*ACCIPITER GENTILIS*)

Animal robust de mirada ferotge, té les parts superiors fosques d'un to burell grisenc, les inferiors són blanques tacades de múltiples franges fosques i la cua és travessada per amples franges transversals. Els joves tenen el pit groguenc tacat verticalment. És de mida mitjana (48-60 cm), la femella més grossa.



VIDA I COSTUMS:

Al niu, que generalment està en els arbres, hi diposita de dos a quatre ous entre l'abril i el maig. El niu és «guarnit» amb els objectes més insospitats, com ara draps, plàstics, pèls d'animals, etc.

Les preses més corrents en aquest indret són tudons, merles, passeriformes, conills i esquirols, etc.

L'extensió de caça sol oscil·lar entre 20 i 35 km². La caça, l'espoliació dels nius, la tala dels boscos i els incendis són els factors més amenaçants per a aquest ocell meravellós.

ÀLIGA CUABARRADA (HIERAETUS FASCIATUS)

Aquesta àliga és la síntesi de dues característiques importants: una mida i una potència caçadora molt grans, comparables a les de l'àliga daurada. Uneix a una extraordinària maniobrabilitat, ales relativament curtes i arrodonides i cua llarga essent ingredients que garanteixen l'agilitat. Assoleix 1'80 m d'envergadura, les parts inferiors són blanques en els adults, tacat el pit de fines franges negres verticals, i una gruixuda franja negra a l'extrem de la cua.

VIDA I COSTUMS:

De vol ràpid i nerviós. Tots els nius coneguts són sota els mil metres. La posta de dos ous té lloc entre el final de febrer i el començament de març; la naixença dels polls és a l'abril.

La seva alimentació va des d'un petit pardal fins a un conill. També esquirols, tudons i llangardaixos. En general és una àliga bastant ocellera.

El seu hàbitat són les serres mediterrànies, com és el cas de Montserrat, Sant Llorenç del Munt, Serra de L'Obac, etc. Això fa que en el nostre terme no hi nidifiqui però depèn de les èpoques se la veu amb força freqüència.



XORIGUER GROS (FALCO TINNUNCULUS)

Es un falcònid de talla poc important, uns 34 cm. Físicament presenta la cua molt llarga, relativament la més gran entre els falcínids, amb una ampla franja negra a l'extrem.

El mascle és marronós tacat de fosc per dalt mentre que cap i cua són grisos.

VIDA I COSTUM:

Aquest ocell que abans era comú en els nostres camps, necessita per caçar zones obertes, prats, camps erms, etc. Per això se l'associava molt a zones utilitzades agrícolament per l'home. Malauradament aquesta situació es va acabar el dia que van aparèixer els insecticides, els plaguicides, etc. També la caça ha acabat de complicar la situació. Per això



avui el xoriguer és considerat un dels rapinyaires més disminuït, fent que el seu hàbitat variés i ara on el podem observar és a Puigventós. Atura de sobte la silueta a l'aire, fent bategar ràpidament les ales i observant el terreny per plegar-les i deixar-se caure a la captura d'algun animaló.

Les postes s'efectuen al maig, el nombre de polls acostuma a ésser de quatre.

La seva dieta és, sobretot a l'estiu, bàsicament insectívora, mentre quan arriba l'estació freda, caça sobretot micromamífers, especialment ratolins i petits ocells.

Duc (BUVO BUVO)

És l'ocell de rapinya nocturn més gros, pot mesurar fins 70 cm, té la força d'una àliga i la seva envergadura d'ales és de 1'50 m. Té un pes de 3 kg, en el seu plomatge s'hi barregen els colors bru i groguenc, i presenta llargues ratlles fosques al pit; duu dos pinzells de plomes al cap que semblen unes orelletes.

VIDA I COSTUMS:

Nia a les penyes o als arbres aprofitant sovint nius abandonats d'altres ocells. Una de les particularitats més interessants és l'aversion que desperta en les aus de rapinya diürnes, i també en els còrvids, que l'escometen si el veuen durant el dia, o volen xisclant entorn d'ell.

Els caçadors se n'aprofiten de l'odi instintiu que desperten en tots aquests ocells i utilitzen per atreure'ls un gran duc dissecat com a cimbell.

Té una única posta de 2-3 ous. Caça amb preferència durant l'alba i a la tardor, normalment mamífers, rates, conills i també aus, serps, peixos, etc.



Tudó (COLUMBA PALUMBUS)

És el més gros dels coloms d'Europa, i alhora un dels nostres ocells de caça més forts i més resistents. Mesura 40 cm; el plomatge és d'un gris blavós uniforme al damunt i clar al dessota. Com a detalls sobresortints cal assenyalar els reflexos verdosos i les dues taques blanques del coll, una banda blanca al llarg de cada ala i el fet de tenir les potes vermelles.

VIDA I COSTUMS:

Els tudons acostumen a estar-se amagats a les branques mitjanes dels arbres de les vores dels boscos on basteixen llurs rústics nius que contenen invariablement dos ous blancs; des d'allà van volant pels camps propers a la recerca de grans. A la primavera sovintegen els cirerers, i a la tardor cerquen les glans.



Si surten d'un arbre mostren la precaució de fer-ho pel cantó oposat a aquell pel qual nosaltres venim.
 A l'estiu el tudó viu formant parelles. Als parcs d'Anglaterra hom els veu peonar entremig de la gent i això prova que llur desconfiança neix tan sols de la caça, de la qual són objecte aquí en el nostre país.

ELS MAMÍFERS

ERIÇÓ FOSC (*ERINACEUS EUROPAEUS*)

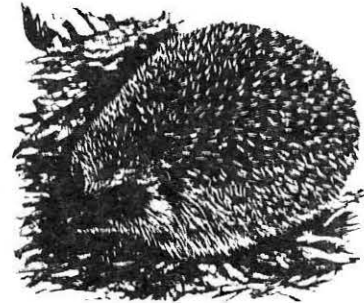
Tota la part superior i el cap estan recoberts d'espines punxagudes de color fosc de 2mm de llargada. És arrodonit, té unes fortes ungles i les potes curtes i pot assolir un pes de 1.200 gr.

VIDA I COSTUMS:

És un gran insectívor, també s'alimenta de rates, serps verinoses etc.

Quan se sent atacat s'enrotlla fent una bola; durant el festeig amorós el mascle salta entorn la femella xiulant i escopint. L'època de cria és de maig a juliol, en cada part pot tenir de tres a sis petits. Dorm durant el dia.

El cau està format de fulles seques, herbes i molsa. Normalment és silenciós, "ronca" cap a la tardor, és pràcticament nocturn, quan fa calor també pren el sol; des del gener fins a la primavera dorm profundament.



TEIXÓ (*MELES MELES*)

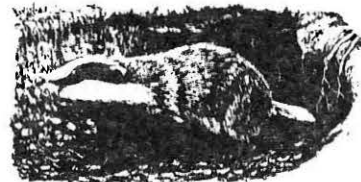
El teixó és de vida sedentària i amagada, és un animal d'aspecte robust i massís, d'extremitats curtes que el fan recordar un petit ós.

El pes oscil·la entre els 10 i 20 kgr, i la seva longitud no supera el metre de llargada. El seu color és d'un gris uniforme però el que el fa destacar més és el seu cap amb una ratlla negra molt visible a cada costat que passa a nivell dels ulls.

VIDA I COSTUMS:

El seu hàbitat preferit el constitueixen aquells indrets on s'alternen les masses boscoses on pugui excavar la teixonera, i les zones de conreus on troba l'aliment amb abundor.

La seva alimentació és molt variada, fruits, arrels i tubercles, també és molt afeccionat a la mel, així com als cucs de terra, coleòpters etc. Menja també molts rosegadors, ratolins i talpons, que sorprèn en esbotzar-los el cau, granotes, gripaus, serps, etc.



De tota manera el golafre del teixó es pot passar molt de temps en dejú, fins i tot deu setmanes sense sortir de la teixonera. Els caus de teixó es coneixen pel petit tobogan de l'entrada i per la gran pulcritud que presenten. Té de 2 a 3 cries, els petits neixen entre el gener i el maig.

És un animal molt sociable. El teixó tolera dins el seu cau teixons d'altres famílies i fins i tot permet que algun altre animal com la guineu, s'hi instal·li. Durant l'hivern es troba en una semihivernació, que alterna amb sortides irregulars sobretot per anar a beure aigua.

El teixó, malauradament, com la majoria dels mustèlids és perseguit pel seu pelatge, del qual se'n fan brotxes i pinzells de luxe.

PORC SENGLAR (*SUS SCROPHA*)

El senglar és l'ungulat més comú existent al principat. El seu aspecte extern és similar al del porc domèstic, tanmateix amb el cos tot cobert de pèls llargs i gruixuts i d'una coloració marró fosc, que és més blanquinosa a mesura que es fan vells. El mascle té uns ullals molt característics que sobresurten àmpliament en els exemplars més vells i que li serveixen per a desenterrar tota mena de vegetals i també com a defensa. El pes del mascle és entre 68-227 kgr i la femella de 36-150 kgr.



VIDA I COSTUMS:

L'època de zel pot començar a la tardor i s'estén fins a l'hivern. És en aquesta època quan els mascles, que solen ésser solitaris, s'acosten als grups matriarcal, compostos per femelles, i per joves de menys d'un any. Un cop les femelles han estat prenyades trigaran unes 16 setmanes a néixer els petits.

La seva alimentació és força variada, des de tota classe de vegetals com arrels, tubercles, fruits com cireres d'arboç, raïm, pomes, etc. A més, menja tota mena d'insectes, cuocs, llimacs, etc. Té un olfacte i una oïda molt fins. Un dels caràcters pels quals es pot conèixer l'existència de senglars, serà bàsicament per llaurades que es troben sovint a les vores dels camins, als marges etc., i també per l'abundància de petjades al fang on es rebolquen en bassals que utilitzen per a treure's paràsits.

És perillós quan està ferit.



APLICACIONS DIDÀCTIQUES

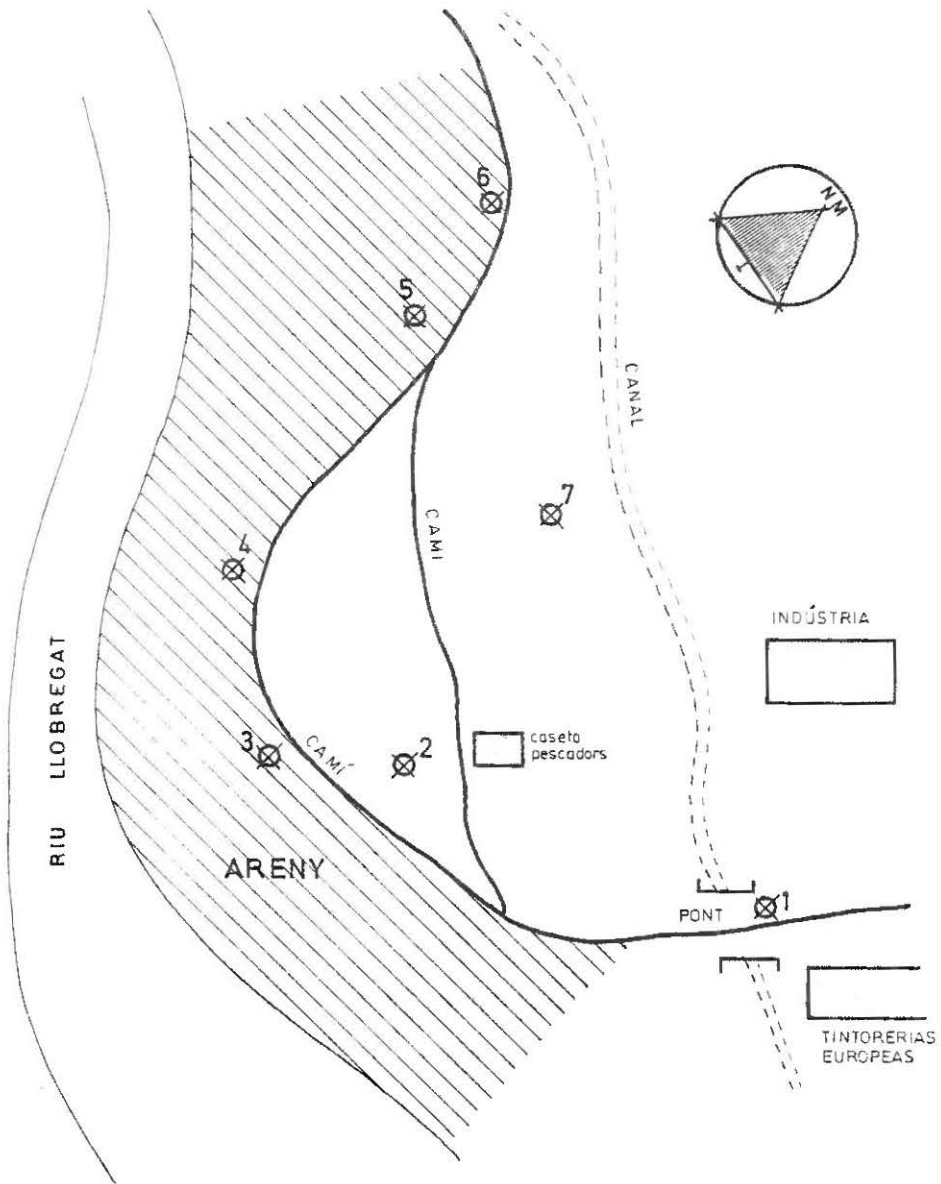
Tot i que l'aplicació didàctica ha estat dissenyada perquè es realitzi dins d'un treball escolar, creiem que qualsevol persona que es disposi a seguir els itineraris, podrà trobar en aquesta part una sèrie d'activitats que li permetran d'arribar a un coneixement més profund de l'entorn natural d'Olesa.

Abans de passar a l'explicació de l'aplicació didàctica, voldríem fer esment que l'elaboració d'aquestes didàctiques ha estat pensada de manera que el nen tingui un contacte directe amb el medi que l'envolta a fi que el pugui conèixer i estimar, al mateix temps que pretenem despertar-li un interès pel treball de recerca i investigació.

Les activitats que proposem per a cada itinerari les hem dividit en tres parts: la primera es realitzaria a l'escola abans de la sortida, es tractaria d'introduir els temes que més tard desenvoluparíem a l'itinerari. Suggestim una revisió de totes les fitxes que s'hauran de complimentar durant la realització de l'itinerari per tal que el nen s'hi pugui familiaritzar.

La segona part és la realització de la sortida; els itineraris s'han realitzat tots fent unes parades en els llocs que hem cregut més adients. Cada parada consta d'una part d'introducció al tema, que tant pot ser explicada pel mestre com llegida pel propi alumne, i una part a completar pel nen, contestant a una sèrie de preguntes d'observació i reflexió, fent uns apunts del natural o recollint una sèrie de material.

ITINERARI DEL RIU



ITINERARI DEL RIU

MATERIAL NECESSARI

Per grup o per alumnes segons es cregui més convenient.

- Quadern de l'alumne i folis.
- Llapis i goma.
- Bossetes de plàstic.
- Pots de vidre o plàstic.
- Etiquetes.
- Cronòmetre.
- Cinta mètrica.
- Ceres
- Brúixola.

PARADA NÚM. 1

Entrada a l'areny - pontet sobre el canal

Ens trobem a l'entrada a l'Areny del Molí. Areny significa riba, platja o llit del riu format per sorra, i en diem del Molí perquè aquest era el nom amb què popularment es coneixia la fàbrica que pots veure a la dreta, antiga propietària d'aquests terrenys, que actualment pertanyen al municipi.

Observa el canal

- Com és la vegetació de les vores: atapeïda ?
minsas?
- Com és l'aigua: estancada?
corrent?
- D'on creus que ve l'aigua?

Aquest canal s'utilitzava per fer anar una turbina que produïa corrent, rentar les peces i tintar-les a l'empresa del Molí. Aquests tipus d'empreses d'acabats necessiten gran quantitat d'aigua, d'aquí que s'estableixin vora els rius. A la teva esquerra tens una altra empresa d'aquest tipus en ple funcionament.

L'aigua un cop utilitzada s'aboca altre cop al riu junt amb els residus de l'empresa.

PARADA NÚM. 2

Observació de la vegetació de ribera

D'aquests arbres que veus alguns són autòctons i altres els ha introduït l'home pel seu profit. Dels arbres introduïts pots trobar alguns exemplars de pollancre i pins, també hi trobaràs moltes canyes que són uns vegetals asiàtics que fa anys van introduir els pagesos per la seva utilitat als horts.

-Tria un arbre: arbust o herba
(fora convenient que per grups o com es cregui més adient, alguns fessin l'estudi d'alguns arbres i altres d'arbusts o herbes per tal d'obtenir dades d'una més gran varietat d'espècies vegetals).

Dibuixa-ho

Dibuixa una fulla

Dibuixa si té flor o fruit

Fes una empremta del tronc si és un arbre

Recull unes quantes fulles de cada exemplar observat i guarda-les dins una bosseta de plàstic, no oblidis de posar-hi una etiqueta amb el nom de la planta, si el saps, la data i el lloc de recol·lecció.

Contesta:

- Saps els seu nom?
- Quina alçada té?
- Quan medeix de gruix el tronc?
- És recte o tort el tronc?
- A quants metres es troba l'aigua?
- Actualment té fulles, flor o fruit?
- En saps algun profit o inconvenient per a l'home?

PARADA NÚM. 3

Observació del riu

Si mires cap el cantó d'Esparraguera podràs observar una paret molt alta formada per terra i pedres petites, el riu ha anat "llimant-la" i ha anat encaixant-se formant aquestes terrasses o graons. Si no baixa molt ple podràs observar una altra terrassa més baixa davant teu.

Observa l'aigua i contesta:

- Cap a quina direcció corre l'aigua?
- Creus que la velocitat de l'aigua és la mateixa al mig que a les vores?
(Comproveu-ho amb un tros de suro o fusta i un cronòmetre)
- Per què creus que succeeix?
- Creus que diposita materials o els arrossega?
- Veus algun material que arrossegui?
- Saps que els romans anomenaren aquest riu Rubricatus pel color groguenc de les seves aigües?
- De quin color és l'aigua ara?
- Hi veus signes de contaminació? Escumes? Altres?
- Agafa una mostra d'aigua amb una ampolla o recipient. (No oblidis de posar-hi una etiqueta amb la data i el lloc de recol·lecció.)

És difícil que puguis observar directament algun animal d'aquest medi, per això t'hauràs de fixar molt bé si veus empremtes, restes de menjar o si sents sorolls que et permetin d'identificar-los.

Si observes detalladament l'aigua i procures no fer soroll és possible que vegis saltar algun peix.

Fixa't més o menys en la grandària, forma i color per tal de poder-lo identificar després a classe.

És possible que a la vora de l'aigua trobis empremtes d'algun animal.

- Dibuixa-les
- Pren-ne la mesura
- N'hi ha moltes?
- Cap a on van?
- Fixa't amb les pedres del terra:
- Agafa'n unes quantes per estudiar a classe, recull-les i etiqueta-les.
- Quina mida teneñ?
- Toca-les, com és la superfície?
- Per què creus que són així?
- Saps el seu nom?
- Com han arribat fins aquí?

Si mires cap al cantó d'Olesa observaràs materials enganxats als arbres.

- Com creus que ha arribat aquest material allà?
- Creus que el riu ha ocupat sempre el mateix lloc que ara ocupa?
- Què creus que fa canviar el cabal del riu?

- Creus que pot ser perillós que augmenti el cabal sobtadament?

PARADA NÚM. 4

Observació dels ponts

Cap al cantó d'Esparraguera hi ha un pont que travessa el riu, s'inaugurà l'any 1915; si mires cap a Abrera en veuràs dos; l'home ha tingut necessitat de comunicar-se i sortir del poble, el riu va ser molt de temps una barrera que sols es podia flanquejar en barca; més amunt d'on et trobes hi havia una barca amb cabuda per 30 o 40 persones, la seva tasca era creuar el riu cada cop que un viatger volia fer-ho, fet que succeïa ben sovint. Això va donar origen a la dita popular: Anar ençà i enllà com la barca d'Olesa.

Avui la barca ja ha desaparegut i tenim els ponts per creuar el riu, observa els del cantó d'Abrera.

- Els materials emprats per la construcció dels ponts creus que són els mateixos?
- Quin dels dos ponts creus que és el més antic?
- Quin el més modern?

PARADA NÚM. 5

Els horts

Hauràs observat que hi ha molts horts.

- Com els han tancat?
- D'on han tret les canyes?
- Agafa una mostra de sòl amb un pot.
- Per què creus que la gent ha fet els horts aquí?
- Què passarà quan el cabal del riu creixi de cop, i vingui una riuada?

PARADA NÚM. 6

L'Omeda

Aquest bosquet és una omeda, l'omedada no necessita estar arran d'aigua com les albaredes, sinó que recull la humitat a molts metres de distància. El seu aspecte és completament diferent a cada estació de l'any. A la primavera o estiu el fullatge filtra la claror del sol.

- Quina sensació et dóna l'omedada, de calor o frescor?
- Observa les hores que s'enfilen tronc amunt.
- Per què creus que ho fan?
- Creus que l'om en treu algun benefici?

- En trepitjar a terra sents algun soroll? de què?

Si escoltes atentament és possible que sentis algun ocell o algun rèptil que s'amaga, mira si veus restes de menjar o empremtes que et permetin d'identificar els animals que hi habiten.

- Dibuixa-les, pren-ne la mida.
- Recull restes de menjar i guarda-les en una bosseta de plàstic.

Recorda de posar una etiqueta a cada mostra que recullis amb la data i lloc on s'ha recollit.

- Dibuixa un om.
- Dibuixa una fulla.
- Dibuixa si té flor o fruit.
- Fes l'empremta del tronc.

Contesta:

- Alçària:
- Gruix:
- És recte el tronc?
- Actualment té fulles, flor o fruit?
- A quants metres aproximadament es troba de l'aigua?

PARADA NÚM. 7

Brutícia de l'entorn i degradació del medi

Mira l'altre cantó del riu, hi ha una albarda davant teu, anys enera els dos costats del riu devien tenir el mateix aspecte.

- Creus que ara també el tenen?
- A què creus que és degut que les dues voreres siguin tan diferents?

Unes obres de conducció d'aigua i extracció d'àrids han originat aquestes esllavissades de terreny a l'altre cantó del riu.

- Quin perjudici creus que han originat al medi natural?
- A les plantes?
- Als animals?
- A l'home mateix?

Els horts han envaït un terreny pertanyent al Municipi i que és de tots, tancant-lo i privatitzant uns espais naturals. A resultes d'unes obres al canal, s'han tallat arbres, camins i se n'han

tancat d'altres, s'han colgat espècies vegetals, obligant a fugir i possiblement a morir a una sèrie d'animals que habitaven aquests terrenys.

- Per què creus que es permet tot això?
- Què faries per evitar-ho?

ACTIVITATS SUGGERIDES PER REALITZAR A CLASSE UN COP FINALITZAT L'ITINERARI DEL RIU

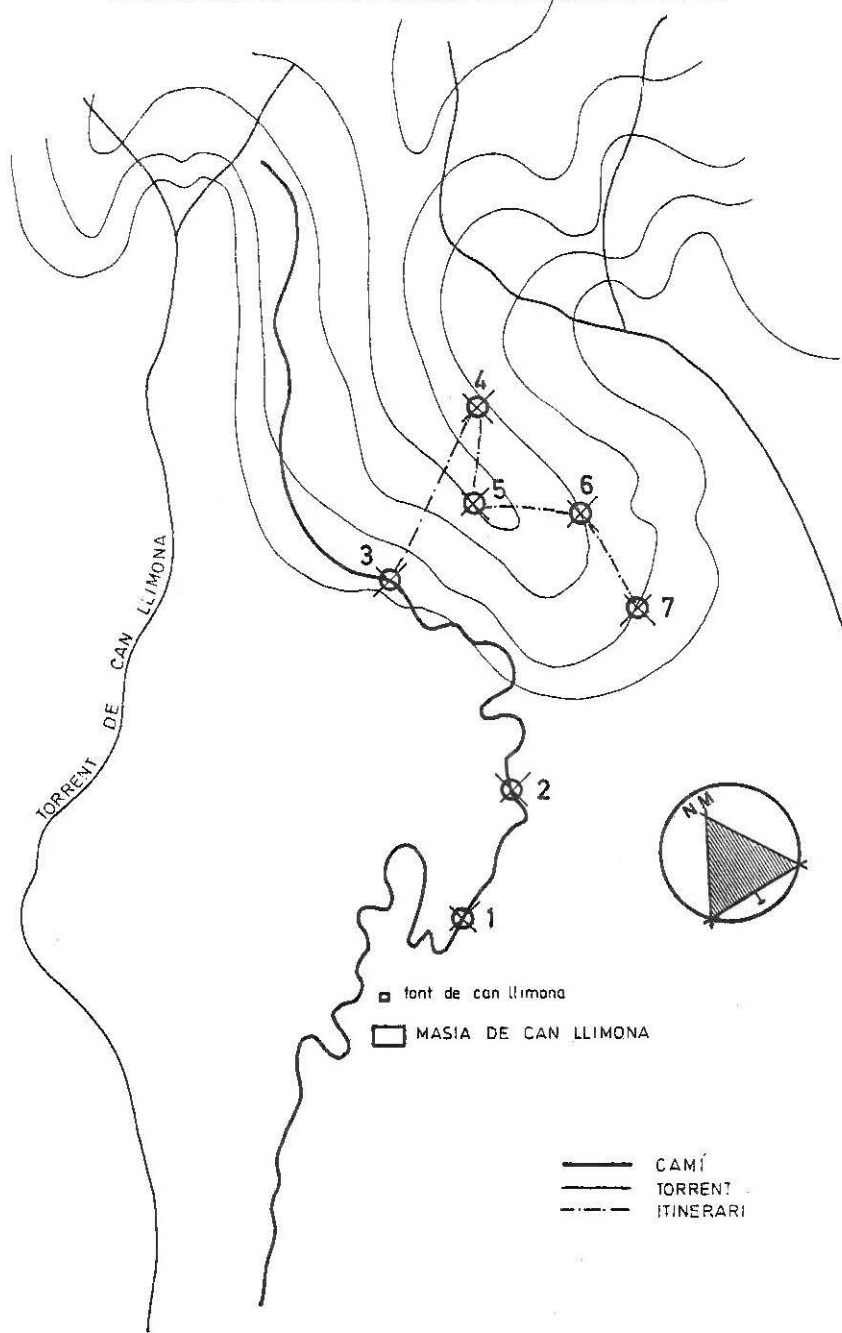
- Assenyalar l'itinerari de l'escola al riu en un plànol del terme.
- Llegir les respostes contestades durant l'itinerari i comentar-les.
- Fer un mural resum del bosc de ribera en el qual s'haurien de reflectir les diverses espècies vegetals en tres grups: arbres, arbusts i plantés no llenyoses, i amb els detalls suficients que permetessin de fer-ne la posterior comparació amb els altres boscos que estudiarem, diferències de tronc, grandària, rugositat, forma i mesura de fulles, etc.
- Classificar per la forma les fulles recollides.
- Fer un herbari del bosc de ribera.
- Situar el bosc de ribera en un plànol del terme.
- Estudi de les empremtes i restes de menjar trobades, per tal d'identificar els animals a qui pertanyen, realitzar un mural resum on figurin l'animal, la seva empremta o resta de menjar que ha permès la seva identificació.
- Identificar els peixos més comuns al nostre riu i fer-ne un dibuix assenyalant les parts principals de la seva morfologia.
- Identificar els ocells més comuns en aquest medi mitjançant cartells, estudi detallat d'un d'ells.
- Estudi detallat d'un amfibi del medi.
- Estudi d'una cadena alimentària.
Aigües verdes - cap grossos - carpes.
- Reflexió i debat sobre el necessari equilibri ecològic.
- Recerca de material en diaris i revistes que parlin del tema.
- Recull de conclusions en un butlletí.
- Anàlisi de les mostres de sòl, reflectint-ho en un cartell per poder-ho contrastar amb els altres tipus de sòl analitzats.
- Assenyalar el riu en el mapa comarcal i de Catalunya per parlar del recorregut i dels seus afluents.
- Establir la relació que té el riu amb el relleu i fer una maqueta del seu curs amb pots de iogurt i guix.
- Dibuixar en un mapa mut de Catalunya el recorregut, marcar els pobles que travessa i l'aprofitament que se'n treu.
- Visitar alguna indústria que utilitzi l'aigua del Llobregat.
- Filtratge de l'aigua recollida al riu, amb sorres imitant els filtratges dels pous d'extracció de prop del riu.
- Visita al Mas de les Aigües, pous d'extracció i purificadora de la Comunitat Minera Olesana.
- Enquesta a la gent gran del carrer sobre les diverses riuades

que hi hagut a Olesa, i les seves conseqüències.

- Debat sobre la degradació de l'itinerari i possibles solucions; reflectir-les en auques.
- Recollir les conclusions obtingudes en un dossier per tal de reflectir els punts que es creguin més interessants.

**ITINERARI DEL BOSC
DEL GAVATX**

ITINERARI BOSC DEL GAVATX



ITINERARI DEL BOSC DEL GAVATX

MATERIAL NECESSARI

Per grups o per alumnes segons es cregui més convenient.

- Quadern de l'alumne i folis
- Llapis i goma
- Bossetes de plàstic
- Pots de vidre o plàstic
- Etiquetes
- Martell i escarpra
- Ceres
- Termòmetre ambiental
- Cinta mètrica
- Brúixola.

PARADA NÚM. 1

(Camí al bosc del Gavatx un cop passat can Llimona)

A mesura que et vas enfilant podràs contemplar una bonica panoràmica d'Olesa i la part nord del Baix Llobregat.

Fixa't en Olesa i les seves tres parts: el casc antic, l'eixample i la urbanització de les Planes.

Contesta:

- Quins tipus de construcció hi pots veure, a cada part?

Casc antic:

Eixample:

Urbanització:

- Anomena els pobles veïns a Olesa i els nuclis aïllats de poblament que pots veure des d'aquí dalt:

PARADA NÚM. 2

(Camí del bosc de Gavatx, prop de l'entrada al bosc)

Hauràs observat moltes vinyes cultivades des que has sortit del poble.

- Creus que en aquest terreny es conreen cultius de secà o de regadiu?
- Fes una llista dels arbres de cultiu que has vist pel camí:

Observa que a mesura que ens acostem al bosc trobem més vinyes abandonades, fixa't en els arbres que hi veus.

- Quin tipus de cultiu hi existia abans?
- Com veus el terra?
- Per què creus que han estat abandonades aquestes vinyes?
- Què passarà d'aquí uns anys amb aquestes vinyes?

PARADA NÚM. 3

(Entrada al bosc del Gavatx)

Si mires cap el nord-est podràs gaudir d'una bona vista de Puigventós i Creu de Saba, hi destaquen sobretot les roques blanques (calcàries). Compara-les amb el tipus de roques que tens aquí.

- Agafa'n un troç i anota.
- Color exterior.
- Trenca-la tirant-la al terra.
- És trenca fàcilment?
- Com es trenca? en làmines?
- Color interior.
- Dibuixa les roques que veus al peu del camí:
- Per què creus que estan així i no horitzontals?
- Agafa una mostra de roca per tal de fer proves a l'escola que et permeti d'identificar-la i classificar-la.

PARADA NÚM. 4

(part obaga)

Entra al bosc i agafa el camí de l'esquerra que et portarà cap el cantó obac.

- Cap a on està orientat aquest cantó de bosc?
 - Com és la vegetació? minsa o atapeïda?
 - Quina sensació et dóna, de calor o de frescor?
 - D' humitat o sequedat?
 - Per què creus que és així?
 - Pren-ne la temperatura.
- (fóra convenient que per grups o individualment es repartís l'estudi dels arbres, arbustos o herbes)

Dibuixa'l

Dibuixa la fulla

Té flor o fruit? Dibuixa'l

Fes una empremta del tronc (si és un arbre)

- Quina alçada té?
- Quin gruix té el tronc?

Agafa una mostra de les fulles.

Fixa't que el terra està cobert d'unes plantes que s'anomenen lianes. Observa-les.

Dibuixa'n una

Detall de la fulla

Si té flor o fruit dibuixa'l

Quin és l'arbre dominant d'aquesta part de bosc?

Agafa una mostra de sòl en un pot de plàstic (no oblidis de posar una etiqueta a totes les mostres que agafis amb lloc i data).

PARADA NÚM. 5

(Part de la solana)

Si recules i agafes el camí d'entrada, però ara cap a la dreta, et trobaràs a la part de la solana.

- Cap a on està orientat aquest cantó de bosc?
- Contesta comparant amb el cantó de l'obaga.
- Com és la vegetació minsa o atapeïda?
- Quina sensació et dóna, de calor o de frescor?
- D'humitat o sequedat?
- Per què creus que és així?
- Pren-ne la temperatura.

Fixa't si veus algun tipus d'arbre, arbust o herba que no hi ha a la part obaga.

- Si és així agafa'm una mostra i fes-ne el dibuix.
- Quin és l'arbre dominant?
- Compara l'ombra del pi amb la de l'alzina.

- Quina és més espessa?
- Quines conseqüències pot tenir això?
- Agafa una mostra de sòl.

PARADA NÚM. 6

Si segueixes el camí trobaràs unes roques en un clap de bosc.

- Creus que són del mateix tipus que les que has trobat al peu del camí?
- Agafa'n una mostra.

Observa atentament si veus algun senyal que et permeti d'identificar algun animal que habiti en aquest medi.

- Dibuixa si trobes alguna empremta.
- Pren-ne la mesura.
- Si veus restes de menjar o egagròpiles recull-les per tal d'identificar a quins animals pertanyen.

Escolta el cant dels ocells.

- Pots identificar-ne algun?
- Quin?

PARADA NÚM. 7

Seguint el mateix camí a uns 150 m de l'entrada al bosc trobaràs un clap on es poden veure soques de les antigues oliveres que ocupaven aquest terreny.

L'olivera és un arbre molt fort, fixa't com rebrolla.

- Dibuixa una soca d'olivera amb els rebrols.

Segur que hi trobaràs algun marge, testimoni de l'existència d'antigues vinyes.

- Dibuixa'l.
- Amb quines pedres està fet?

Fixa't amb la col·locació de les mateixes, no hi ha fang ni ciment que les aguantí i han resistit el pas dels anys.

PARADA NÚM. 8

Hauràs observat que el bosc no és net, una sèrie de deixalles i branques per terra l'embruten.

- Per què creus que succeeix això?

A l'estiu totes aquestes deixalles potencien el perill d'incendi.

- Com creus que pot començar un incendi al bosc?
- Què el pot potenciar?
- Què faries tu per evitar-ho?

**ACTIVITATS SUGGERIDES PER REALITZAR A CLASSE
UN COP FINALITZAT L'ITINERARI DEL BOSC DEL
GAVATX**

- Assenyalar l'itinerari de l'escola al bosc en un plànol del terme.
- Llegir les respostes contestades durant l'itinerari i comentar-les.
- Situar en un plànol de la comarca, Olesa, les poblacions veïnes i els nuclis aïllats de població vistos des de dalt de l'itinerari.
- Fer un mural on es reflecteixi els cultius que s'han trobat pel camí del bosc del Gavatx.
- Analitzar el sòl recollit, classificar els components, comparar el sòl recollit a l'obaga amb el recollit a la solana.
- Classificació de les roques recollides mitjançant una anàlisi de:

- color.
- duresa.
- reacció amb àcid.
- brillantor.
- exfoliació.

- Comparar, mitjançant la informació recollida, les dues vessants, l'obaga i la solana.
- Fer dos murals amb les característiques més destacades de cada part, comparant-les.

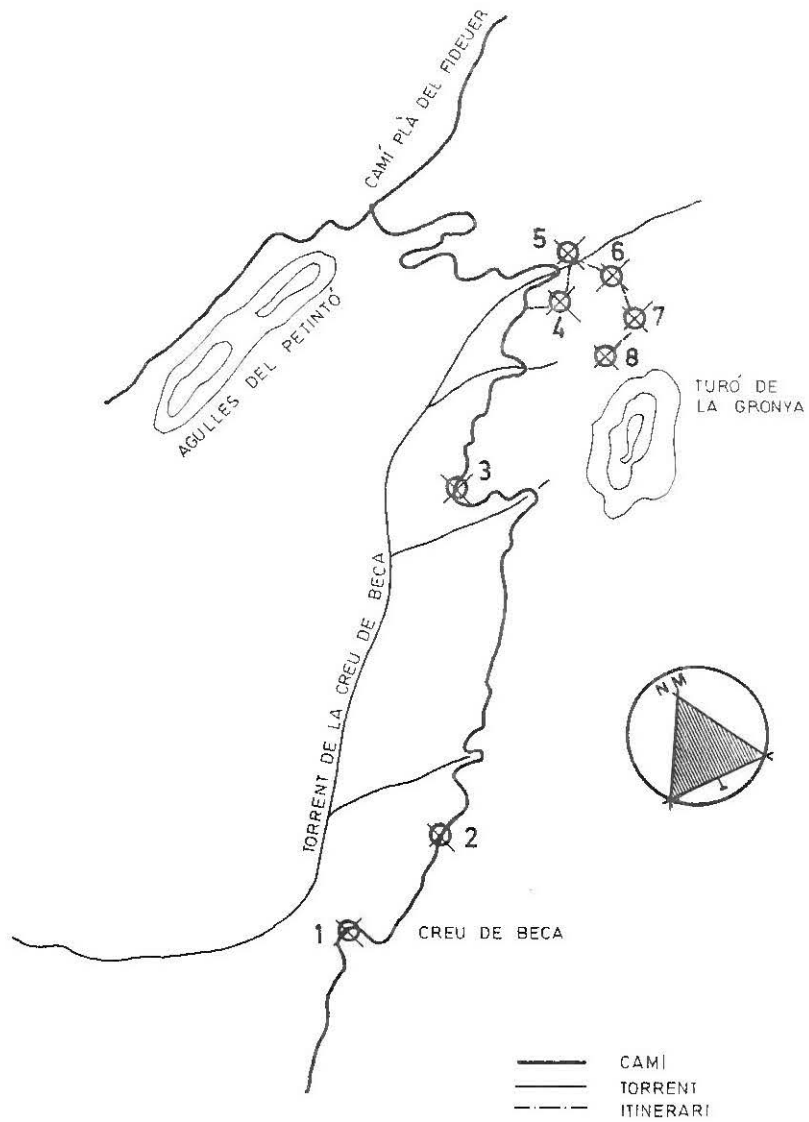
- temperatura.
- sòl.
- vegetació arbòrica.
- sotabosc.
- avantatges i inconvenients: per les plantes
 pels animals
 pels homes

- Fer un cartell resum de la vegetació del bosc que permeti comparar-la amb la vegetació dels altres boscos a visitar.
- Classificació de les fulles.
- Fer un herbari amb les mostres recollides.
- Situar el bosc en un plànol del terme.
- Estudi de les empremtes i restes de menjar per tal d'identificar els animals a qui pertanyen.
- Fer un cartell amb tots els animals que s'han pogut identificar a l'itinerari.
- Recolzant-se amb cartells o diapositives on es vegin altres animals del medi identificar-los i afegir-los al mural.
- Fer classificacions dels animals del cartell segons la seva alimentació, la seva manera de desplaçar-se o bé la seva reproducció.

- Debat sobre el tema de les vinyes abandonades, buscar-ne els motius, relacionar-ho amb la puja industrial, la crisi econòmica i l'atur.
- Recollir les conclusions en un butlletí.
- Comentar el perquè de la invasió de pi blanc al bosc del Gavatx.
- Exposició del tema dels incendis per part d'un grup i posterior debat :
 - Perills per l'home.
 - Perills pels animals.
 - Perills per les plantes.
- Fer uns cartells amb les activitats positives que poden dur-se a terme al bosc i altres amb les activitats negatives que s'haurien d'evitar.

**ITINERARI
DE LA
ROUREDA**

ITINERARI DE LA ROUREDA



ITINERARI DE LA ROUREDA

MATERIAL NECESSARI

Per grups o per alumne segons es cregui més convenient.

- Quadern de l'alumne i folis.
- Llapis i goma.
- Bossetes de plàstic.
- Pots de plàstic.
- Etiquetes.
- Martell i escarpra.
- Ceres.
- Cinta mètrica.
- Brúixola.

PARADA NÚM. 1 CREU DE BECA

Un cop hagi deixat el Pavelló Esportiu, uns 50 metres més enllà trobaràs una creu de terme anomenada Creu de Beca. Antigament hi havia el costum d'assenyalar amb creus els termes, a Olesa n'hi havien quatre, emplaçades en els quatre punts cardinals, a les quals s'anava en processó en determinats dies de l'any. De les quatre creus, aquesta n'és l'única que s'ha conservat. La Creu de Saba ha estat posada de nou fa pocs anys i les altres dues que eren situades al camí de Vilapou (Creu de Pedra) i al carrer de Fora (Creu del Xairó) han desaparegut.

Dibuixa la Creu

- Per què creus que varen escollir aquest indret per posar-la?

PARADA NÚM. 2 CAMÍ DE LA ROUREDA

A mesura que et vas enfilant, observaràs que cada vegada són més les vinyes abandonades i que el bardissar va envaint-les.

Fixa't en l'aspecte d'una olivera cuidada i d'una altra d'abandonada.

Dibuixa-les:

Olivera cuidada

Olivera abandonada

A què creus que és degut la diferència d'aspecte que ofereixen?

- A més de les oliveres, a les vinyes abandonades, o que ho han estat i ara es tornen a cuidar, podràs observar altres arbres.

- Quins són?

- Quin d'ells ha plantat l'home?
- Per què?

PARADA NÚM. 3 VINYA DEL FERNÁNDEZ

Fixa't en aquesta vinya, el seu aspecte és diferent a les altres.

- Quins arbres hi veus plantats?
- Té marges com les altres?
- Quina vinya creus que evitarà més bé l'erosió del sòl, aquesta o les que tenen marges de pedra?
- Per què creus que té tot aquest sistema de regadiu i les altres no?
- Agafa una mostra de roca.

PARADA NÚM. 4 LA ROUREDA

Arribada al bosc de la roureda de les Valls.

Hem arribat a la roureda, davant tens el Puig-cendrós i torrent amunt, la muntanya de Puigventós, ambdós pertanyen a la Serralada Prelitoral.

- Per què creus que aquestes muntanyes s'anomenen així?
- Fixa't amb les roques que les componen.
- Agafa'n una mostra de les del Puig-cendrós.
(no oblidis d'etiquetar totes les mostres).

Si observes el Puig-cendrós veuràs les restes de marges de vinyes de les quals quasi ja no en queda cap rastre, el fenassar i la garriga n'han fet el seu domini.

Davant teu tens una vinya (Vinya del Vinyau) recuperada; havia estat abandonada fa molts anys, però torna a ser cuidada.

Fixa't en les oliveres.

- Com tenen el tronc?
- Com tenen la copa?

Compara-les amb les altres que hagis trobat cuidades pel camí.

PARADA NÚM. 5 LA ROUREDA

- Quina és l'orientació d'aquest bosc?

Fixa't on està situat, fes un esquema de la seva situació entre muntanyes i el torrent.

Observa la vegetació del torrent:

- Per què creus que és tan atapeïda?
- De què és cobert el terra?
- Dibuixa un llorer.

Agafa'n una mostra, olora les seves fulles.

És un arbust aromàtic molt apreciat per cuinar.

- Saps algun plat de cuina on s'utilitzi?
- Saps algun altre ús del llorer el dia de Rams?

PARADA NÚM. 6

Abans d'entrar dins la roureda, observa l'aspecte general del bosc, que canvia a cada estació de l'any.

- Quin és l'arbre dominant?
- Quins altres arbres hi pots veure?

Observa que la vegetació del sotabosc minva a mesura que ens allunyem del torrent cap al cantó d'Olesa.

- A què creus que és degut?

Escull un arbre, arbust o herba, agafa'n una mostra:

Dibuixa'l

Dibuixa la fulla si en té.

Dibuixa si té flor o fruit.

Agafa unes quantes glans que vegis madures per fer germinar a classe.

Fes una empremta del tronc (si has escollit un arbre)

- Quina alçada té?
- Quin gruix té el tronc?

Hauràs observat algunes heures que s'enfilen roure amunt:

- Qui creus que en treu més avantatge d'aquest fet, l'heura o el roure? Explica el perquè.

PARADA NÚM. 7

A mesura que pugis cap a dins el bosc fixa't en el sòl, agafa'n una mostra amb un pot de plàstic.

- Agafa'n també una mostra de roca.

Escolta atentament i podràs sentir els ocells o algun altre animal, tracta de trobar empremtes o restes de menjar que et permetin d'identificar-los.

PARADA NÚM. 8

Delimita una àrea i fes un esquema on es vegin els roures tallats, i els que no ho estan.

- Creus que la tala ha estat correcta o ha estat abusiva?

Mira el terra, veuràs les glans que ja han germinat originant nous roures.

- Creus que és necessari pel bosc la tala o obeeix només a interessos humans?

Observa que els roures tallats rebrollen altre cop, d'aquí que, aquesta espècie, tingui el nom de roure reboll, per la seva facilitat a rebrotar.

PARADA NÚM. 9

La dificultat d'accés a aquesta roureda i el pendent del terreny fa que hom no acostumi a fer berenades ni excursions com als altres llocs del terme; segurament no hi trobaràs deixalles en abundor, potser hi veuràs indicis de descuit, com ara branques per terra, restes de la tala, etc. que poden perjudicar el bosc.

Anomena les que hi trobis.

- Què creus que s'hauria de fer per evitar aquests descuits?

ACTIVITATS SUGGERIDES PER REALITZAR A CLASSE UN COP FINALITZAT L'ITINERARI DE LA ROUREDA

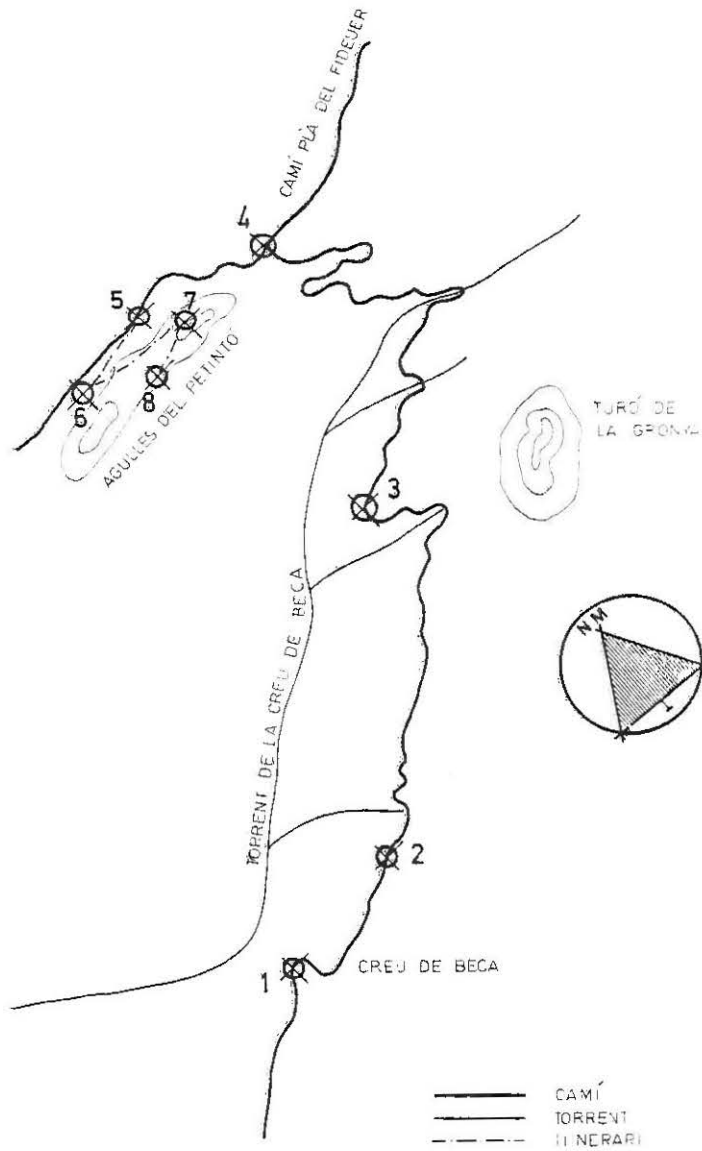
- Assenyalar l'itinerari de l'escola al bosc en un plànol del terme.
- Llegir i comentar les respostes contestades durant l'itinerari.
- Identificar en un plànol de l'Alpina, la serralada on està situat el bosc, Puig-cendrós i Puigventós, així com també el torrent.
- Assenyalar en un plànol del terme la situació de les quatre creus del terme d'Olesa.
- Parlar dels factors ambientals que han fet possible la roureda; situació; clima.
- Fer un mural del bosc de roures, on hi figurin arbres, arbustos i herbes.
- Estudi del roure.
- Classificació de les fulles recollides.

- Fer un herbari del bosc.
- Ajudar-se amb murals on es reflecteixi la vegetació del medi.
- Parlar de les dependències planta-planta: roure-heura.
- Situar la roureda en un plànol del terme.
- Fer germinar una gla, observant-ne tot el procés, plantar-lo en un lloc adient de l'escola o tornar-lo a plantar al bosc.
- Fer una llista d'altres herbes o arbustos que s'utilitzin per a condimentar el menjar com el llorer, mirar de portar-ne mostres i comparar aspecte, olor, forma de la fulla, etc.
- Estudi de les empremtes i restes de menjar per tal d'identificar a quins animals pertanyen.
- Fer un mural resum on es reflecteixi la seva alimentació, reproducció i desplaçament, relacionar-los amb el tipus de vegetació de la roureda.
- Perjudicis i beneficis d'aquests animals per l'home.
- Estudi detallat d'un mamífer de la roureda.
- Estudi de les mostres de sòl i roques, anàlisi i classificació.
- Comparació amb altres mostres recollides en altres itineraris.
- Debats sobre la tala dels boscos, la seva necessitat, avantatges i desavantatges.
- Discutir els problemes que pot portar l'erosió del sòl.
- Recollir les conclusions en un butlletí.
- Fer un mural amb els dibuixos de tres oliveres, una d'abandonada, una de cuidada i una de recuperada després d'anys de no cuidar-la.
- Discutir-ne les diferències i buscar-ne les raons.
- Fer un recull de les feines que fa el pagès per cuidar les oliveres.
- Fer un recull amb dibuixos o fotografies dels arbres autòctons i els que ha introduït l'home en l'itinerari realitzat.

**ITINERARI
DE
L'ALZINAR**



ITINERARI DE L'ALZINAR



ITINERARI DE L'ALZINAR

MATERIAL NECESSARI

Per grup o per alumne segons es cregui més convenient.

- Quadern de l'alumne i folis.
- Llapis i goma.
- Bossetes de plàstic.
- Pots de plàstic.
- Etiquetes.
- Ceres.
- Cinta mètrica.
- Martell i escarpra.
- Brúixola.

Les tres primeres parades són les mateixes que pel bosc de la roureda.

PARADA NÚM. 4

Quan deixem la roureda i continuem camí cap al Pla del Fidauer arribarem a dalt una carena on agafarem el camí de l'esquerra que ens portarà cap a l'alzinar; a la dreta deixarem el que continua cap el Pla del Fidauer.

La vista des d'aquí dalt és extraordinària.

- Fes un esquema i assenyala:

Montserrat, Tossal Rodó, Serra del Cairat, Sant Salvador, Roques de l'Afrau.

PARADA NÚM. 5 BOSC DE L'ALZINAR

Observa l'aspecte general del bosc:

- Orientació del bosc?
- Quina sensació et dona, frescor o calor?
- Sequedat o humitat? Observa el terra abans de contestar.
- Pren la temperatura.

La penetració dins el bosc és una mica difícil degut a l'abundor d'arbustos i lianes, així com per les nombroses branques que hi ha per terra, restes d'una tala.

PARADA NÚM. 6 OBSERVACIÓ DE LA VEGETACIÓ

A mesura que et vagis enfilant cap al bosc fes l'observació de la seva vegetació.

Escull un arbre, arbust o herba.

Dibuixa't

Dibuixa una fulla (agafa'n una mostra)

Dibuixa si té flor o fruit (agafa'n una mostra)

Fes l'empremta del tronc (si és un arbre)

Alçada:

Amplada del tronc:

- Quin és l'arbre dominant?
- Quin és l'arbust dominant?

PARADA NÚM. 7 SÒL I AGULLES DEL PETINTÓ

Agafa una mostra de sòl per analitzar-la a classe. Quan siguis a prop de dalt la carena, podràs observar a l'esquerra les Agulles del Petintó, roques formades per un conglomerat molt dur, agafa'n una mostra per estudiar-la a classe.

La disposició de les roques ha permès una sèrie de caus i amagatalls que utilitzen els animals d'aquest medi.

Dibuixa'n un

Observa'ls bé, segur que hi trobaràs indicis de quins animals hi habiten, recull mostres.

Dibuixa empremtes o altres coses que et permeti d'identificar algun animal.

Fàcilment veuràs volar tudons, és l'últim reducte del terme on els pots trobar.

Veus algun signe que et permeti de diferenciar-los dels coloms que tenim al poble? Quin?

PARADA NÚM. 8

Prop de les agulles podràs trobar una resta de barraca de l'antiga vinya, també hi ha restes de marges.

El bosc ha recobrat els seus dominis, però l'home hi és present.

- Pots veure indicis de la intervenció directa de l'home en aquest bosc?
- Quins?
- Creus que és positiva o negativa aquesta intervenció?

ACTIVITATS SUGGERIDES PER REALITZAR A CLASSE UN COP FINALITZAT L'ITINERARI DE L'ALZINAR

- Assenyalar l'itinerari de l'escola a l'alzinar en un plànol del terme.
- Llegir i comentar totes les respostes contestades, durant l'itinerari.
- Situar en un plànol de l'Alpina l'itinerari i els llocs observats des de la carena (parada núm. 4).
- Exposar els esquemes realitzats, comparant-los amb fotografies del lloc.
- Classificació de fulles recollides.
- Fer un mural on es reflecteixin arbres, arbustos i herbes de l'alzinar.
- Recolzar-se amb murals on es reflecteixi la vegetació i fauna del medi.
- Situar els alzinars que hi ha, en un plànol del terme.
- Estudi detallat de l'alzinar i el marfull.
- Estudi de la mostra de sòl i els conglomerats. Classificar-los i analitzar-ne els components.
- Estudi dels animals del medi a través de les pistes que han permès la seva identificació.
- Estudi detallat del tudó.
- Fer un mural resum amb la fauna del bosc.
- Fer germinar la gla, seguir-ne el procés durant tot un curs, comparar-lo amb la gla del roure.
- Plantar l'alzina en un lloc adient de l'escola o tornar-la a plantar al bosc.
- Debat sobre la conservació del bosc per part de l'home, els avantatges i els possibles problemes.
- Comparar els problemes d'incendis en una brolla arbrada de pi o en un alzinar.
- I per acabar es podria fer una comparació resum entre els quatre itineraris realitzats, on es reflecteixi:
 - Geologia
 - Climatologia
 - Flora
 - Fauna
 - Intervenció de l'home

SIGNIFICAT DELS SIMBOLS UTILITZATS EN AQUEST TREBALL.

(AMBIENTS FREQUENTATS).



ZONA ÀRIDA I SORROSA.



ZONA D'AIGUAMOLLS I PROPERS A L'AIGUA.



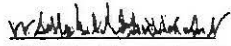
BOSC CONIFER I DE PINEDA EN GENERAL.



BOSC D'ALZINAR AMB ROUREDA.



ZONA ROCOSA I RUINES.



CAMPS I MATOLLS.

(COSTUMS MIGRATORIES).		(HABITS).	
MIGRADORA.		DIURNS	NOCTURNS
PARCIALMENT MIGRADORA.		CREPUSCULAR.	
MAMÍFERS		RARES O MOLT IRREGULAR.	
SEDENTÀRIE.		BASTANT COMUNS.	
AUS			
SEDENTÀRIE.		EN PERILL D'EXTINCIÓ I PROTEGIDES PER LA LLEI.	

BIBLIOGRAFIA

DOSSIER INFORMATIU

ARAGÓ, Josep M.; PASCUAL, Ramon. Flors silvestres de Catalunya. Ed. Pol. len. Barcelona, 1981.

BAS I PEIROL, Carles i altres. Història natural dels Països Catalans. • Vegetació. Ed. Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1984.

BOLOGNA, Gianfranco. Guia de aves. • Ed. Grijalvo SA. 1981.

BROS, Vicenç; MIRALLES, Jordi; RAL, Joan. Fauna de les muntanyes. Ed. Abadía de Montserrat. 1980.

BURTON, Maurice. Guia de los mamíferos de España y Europa. • Ed. Omega. 1978.

COINEAU, Yves; KEUPFFLER, L.P. Vivir y sobrevivir en la naturaleza. Ed. R.M. Barcelona, 1983.

COMES, P. i altres. Història contemporània de Catalunya. Ed. Teide. Barcelona, 1978.

DISSENY CURRICULAR. Generalitat de Catalunya.

FENET, Antoni. Compendi d'Història de Catalunya. 4a. edició. Ed. Claret. Barcelona, 1980.

FOLCH I GUILLÉN, Ramon. La vegetació dels Països Catalans. • Ed. Ketres. Barcelona, 1981.

GRAN GEOGRAFIA COMARCAL DE CATALUNYA. Volum 8-
Volum 17. Ed. Enciclopèdia Catalana. Barcelona, novembre-
82.

GUIA CARTOGRÀFICA. Cordillera Pre-litoral. S. Salvador de
les Espases. Ed. Alpina. Granollers, 1978.

GUMÀ, Montserrat i altres. Itinerari de la natura Vila-Joana
(Vallvidrera). Ed. Universitat de Barcelona, juny-1980.

MAPA GEOLÒGICO DE ESPAÑA. Sabadell. Ed. Iminsa. Madrid,
1975.

* MASCLANS, Francesc. Guia per a conèixer els arbres. • Ed.
Montblanc CEC. Barcelona, 1980.

* MASCLANS, Francesc. Guia per a conèixer els arbusts i les
lianes. • Ed. Montblanc CEC. Barcelona, 1978.

MATA PERELLÓ, Josep M. Revista Xaragall, núm. 9. Itinerari
geològic per la riera de Sant Jaume, La Puda i Olesa. Ed. Centre
d'estudi geològic i altres. Manresa, 1984.

NEEDHAM, J.G.; NEEDHAM, P.R. Guia para el estudio de los
seres vivos de las aguas dulces. • Ed. Reverté S.A. Barcelona,
1982.

PÉREZ MELLADO, Valentin; SACRISTAN, Antonio. Los anfibios
y reptiles. • Ed. Penthalon S.A. 1981.

PETERSAN- MONTFORD AND HOLLAN. A field guide to the
birds of Britain and Europe. • Collins Publishers. London, 1965.

PREBEN BANG - PREBEN DAHLSTION. Huellas y señales de
los animales de Europa. • Ed. Omega, 1975.

SOLÉ I SABARIS, Lluís i altres. Geografia de Catalunya.
Volums I- III. Ed. Aedos Barcelona, 1958.

UNIÓ EXCURSIONISTA DE CATALUNYA- Olesa. Olesa
Aimada. Ed. UEC - Olesa, 1981

APLICACIÓ DIDÀCTICA

ANTONELL, Isabel i altres. Coneixements bàsics de la comarca
del Vallès i la seva aplicació a l'escola. Col.lecció Dossiers
Rosa Sensat. Barcelona, juny 1981.

ARMENGOL, Rotger. El proceso programado en la escuela.
Ed. Escuela Española S.A. Madrid, 1979.

CERVERA, Manel i altres. Itinerari pel riu Tordera. Ed. Caixa de Pensions "Fundació Roca Galès". Barcelona, 1984.

CERVERA, Manel i altres. Itinerari pel riu Francolí. Ed. Obra infantil de la Caixa de Pensions. Barcelona, 1982.

* CHINERY, Michael. Los amantes de la Naturaleza. Ed. Blume Barcelona, 1980.

DOMINGUEZ XIMÈNEZ, Antoni; CASANOVAS POCH, Laia. Escola de la Natura de Sant Celoni. Recursos Didàctics ICE de la Universitat de Barcelona. Generalitat de Catalunya - Departament d'Ensenyament. Juny 1983.

GRUP ECOLOGISTA DE SANT FELIU DE LLOBREGAT. Itineraris de la natura - La salut. Ed. Grup ecologista de Sant Feliu - Esplugues 1981.

ITINERARIS I ESCOLES DE NATURA DE CATALUNYA. Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament. Desembre 1983.

* NUEVO MANUAL DE LA UNESCO PARA LA ENSEÑANZA DE LAS CIENCIAS. Ed. Edhasa, Barcelona 1978.

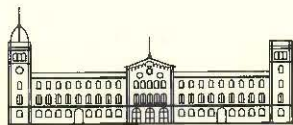
ORIENTACIONS I PROGRAMES CICLE MITJÀ D'EDUCACIÓ GENERAL BÀSICA. Departament d'Ensenyament - Edita Secretaria General Tècnica. Barcelona, 1983.

* PUJOL, Jordi; NADAL, Margarida. La descoberta del medi. Ed. Blume. Barcelona, 1983.

* PUJOL, Jordi; NADAL, Margarida. Els animals i el medi. Ed. Blume. Barcelona, 1983.

CIÈNCIES DE LA NATURA. Rev. Guix núm. 87 gener 1985.

CATALUNYA A L'ESCOLA. Rev. Perspectiva escolar núm. 46, juny 1980.



UNIVERSITAT DE BARCELONA